

DISSERTATIO INAUGVRALIS BOTANICO-MEDICA,
DE
ORDINANDIS RECTIVS
VIRGIS AVREIS,
GENVINIS AEQVE AC SPVRIIS,
VSVQVE OFFICINALIVM
MEDICO,
SINGVLARITER EXPERTO,

Q V A M

GRATIOSISSIMAE FACVLTATIS MEDICAE
C O N S E N S V,
IN ACADEMIA LIPSIENSI,
PRAESIDE,

IO. CHRISTOPH. LISCHWIZIO,

LAVBA-LVSATO,

PHILOS. ET MEDIC. DOCT. BOTANIC. P. P. EXTRA-ORD.
ET COLLEGII MEDICI ASSESSORE,

PATRONO ET PRAECEPTORE SVO
VENERANDO MAXIMEQVE COLENDO,

H. L. Q. C.

A. P. C. N. cIdIdcc XXXI. DIE XXIIIX. DECEMBRIS,

PRO DOCTORIS GRADV

RITE OBTINENDO

PVBLICE DEFENDET

IO. GOTHOFR. TETTELBACHIVS,

RAMMENAV. LVSAT.

MEDICIN. BACCALAVREVS.

LIPSIAE, LITERIS IOAN. CHRISTIANI LANGENHEMII.

THE VIRGINIA
GENUINE
A 27-57-1
ALBICO
MAINTENANCE
TO CHRISTOPHER
PRO. M. LORIS GRAY
THE OBTAINING
IN THE STATE OF VIRGINIA
REGISTERED
IN THE STATE OF VIRGINIA

B. D.

Botanicum studium esse maxime arduum, valde intricatum et difficultatis saepe inextricabilis plenissimum facile largientur omnes. O quam immensus est plantarum numerus! sex millia plantarum solus C. B. P. recenset, quam insignis autem est copia a recentioribus superaddita? Novas subinde plantas recensent *Miscellanea Naturae Curiosorum*, nova plantarum Genera referunt *Acta Eruditorum* hinc inde in Germania, Gallia, Anglia et alibi:
X 2 per-

PRAEFATIO.

pergunt et adhuc pergent superaddere novas subinde plantas magna ingenia, immo bis ipsis annis addiderunt ex recentissimis CL. Scheuchzerus, Rivinus, Tournefortius, Pontedera, Dillenius, Buxbaumius, et nuperrime CL. Heisterus, qui nova PL. Genera XVI. constituit pag. 33--40. in Indice PL. Horti Academiae Juliae: nonne tandem immensus plantarum numerus superabit omnem fere memoriam humanam, et hominem ab omnibus aliis laboribus et occupationibus plane liberum sibi soli vindicabit? Veteres et Antiquissimi imprimis non una ex causa difficillimum et confusum reddiderunt studium Botanicum et in errores valde graues multosque induxerunt, cum plurimi non tam describant vere plantas, sed obscure saltem uno ac altero verbo ac nomine exprimant, unde non potuerunt non confusissimae Nominum impositiones ac lites perpetuae circa nomina plantarum enasci, uno saepe eodemque nomine diuersae plantae proponi et rotunda quadratis, mala bonis, bona malis misceri, nauseae sic pari omnibus terroresque incuti quibusuis. Has aliasque nauseas et difficultates omni quidem

PRAEFATIO.

dem industria superare et remouere recentiores Botanici conati sunt, dum scripta Veterum mendosa emendarunt, dum remotissimarum terrarum, et antiquissimorum auctorum plantas cum nostris plantis et hodierni seculi descriptionibus exacte contulerunt, et an nostrae plantae eadem sint, an aliae, inquisiuerunt, imo quod erat maximum, certa quadam ac constanti methodo, confuse et sine essentiali charactere a Veteribus traditas plantas, ad ordines certos et distinctas classes, reduxerunt, constituentes summa quidem Genera, his subalterna subiungentes subque his denique Species iterum singulas seorsim recensentes: egregium sane inuentum pro facilitando perdifficili studio botanico, quo ipso plurimorum fere demissus animus excitatus ad saluberrimam Botanicam excolendam fuit: nota sunt Celeberrima illorum nomina, quibus et ex nostro aeuo et ex prisco tempore artificiosissimas methodos debemus et laudata dudum ab aliis quoque una prae altera methodus fuit, Riuiorum praesertim industriam in eruendo Charactere Botanico commendauit Dissertatio CL. Hebenstreitii, meo

PRAEFATIO.

sub Praesidio, habita, sic glacies fuit fracta, unusque alterius non solum commendator, sed corrector quoque et emendator existit et tot tantisque rei herbariae Statoribus in summam utique lucem euecta est Botanica, tamque facilis iam patet cuius via, ut saltem eundum, non amplius de novis inveniendis methodis viisque iam satis tritis emendandis cogitandum esse videatur, dum Summa ac Subalterna Genera sua luce clarent; ast tamen si ingenue fateri velimus, non pauca adhuc relictæ sunt dubia, et multa sane restant accuratius expedienda, separanda, ordinanda, videlicet non levis hinc inde, circa Species Generibus recte subordinandas, remansit scrupulus laborque, nec omnis hucusque confusio tolli prorsus potuit, ita, ut hinc inde, praesertim in Classe Plantarum, quae sunt flore composito, Species non paucas deprehendamus Generi cuidam perperam falsoque substratas merito censendas ac ad aliud longe Genus reducendas. Retineamus igitur methodos multo iudicio inventas, iam satis bonas, etiamsi non ab omni prorsus dubio et difficultate repurgatas, eas emendemus potius et corrigamus, quam ut de
Novis

PRAEFATIO.

Novis absque necessitate cogitemus, Specialis enim Botanica relictā iacet, laborem, emendationem, separationem et ad Genuina Genera reductionem poscit. Quod enim de Plantis flore composito diximus, id ex ipsis contigit quoque VIRGIS ita dictis AVREIS, quam multae non sunt immixtae Genuinis Spuriae, quae meliori digestionē opus habent, meritoque censendae. Etenim deprehendimus quasdam esse Asteres, quasdam Conyzas, et alias Iacobaeas potius, quam veras Virgas aureas, imo quod adhuc gravius peccatum est, spectare vidimus quasdam ad plantas flore composito, ex regularibus et irregularibus quidem, sed SEMINE SOLIDO, et rursus alias ad Plantas Flore Composito ex Regularibus tantum, denique iterum alias pertinere animadvertimus ad Plantas Flore composito ex Irregularibus tantum. Tanta igitur Virgarum Aurearum confusio ex recentissimorum Botanicorum Scriptis nondum euulsa virgulam censoriam absque dubio promerebitur. Cum adeoque mihi Responsuro ultimum hodie diligentiae et profectuum specimen Publico et Gratosissimo Medicorum Ordini sit exhibendum,
boc

PRAEFATIO.

boc ipsum Thema, quamvis arduum satis et maxime intricatum, dignum tamen praesentis meo instituto iudicavi, praesertim cum a Professione Domini Praesidis non alienus sit hic labor, utque hac ratione, et aliquid ad emendandum rei herbariae studium, pro exiguo nostri ingenii modulo conferre valeamus, sed ut eo magis Dissertatio praesens Inaugurale Specimen esse queat, adiecimus usum quoque officinalium Specierum medicum, aliquot casibus singulariter expertum comprobatumque. Rogamus autem B. L. ut, et a nobis non prorsus superatas difficultates, in arduo hoc Themate, maxime in Exoticis rarioribus, quarum copia, pro accuratiori Examine haberi non potuit, ac ubi in diligenti Iconum et Autorum fide dignissimorum collatione acquiescendum fuit, donec meliora dentur, benevole interpretari, nostrosque conatus aequo iudicio provehere ulterius, humanissime velit.

B. D!

§. I.

DVdum apud celeberrimos quosque Botánicos consuetudine receptum est, vt priusquam specialem plantae alicuius suscipiant tractationem, initio statim Onomatologiam praemittant, huic instituto vel eatenus non refragamur, quatenus vox virgae aureae aequiuoca et ambigua videri poterat, vnde aliquid nominis impositioni dare volumus. Dicitur nimirum Virga aurea Botanico sensu, ab externo habitu et facie, tum a modo caulescendi et ramificandi ad instar virgae, cum a colore florum aureo: ab hoc nomine non multum recedit vernacula dictio: *Die Gold-Ruthe*, nec valde discrepat speciei alicuius nomen: Doria, a gallica voce d'or, aurum, dicta, descendens, quantumuis alii ab inuentore Andrea Doria, Genuensi, nomen hocce

A

ortum

ortum esse dicant : a) aliis etiam si contradicentibus. b) Aliae rursus Virgae aureae species aliis, aliunde petitis, inscribuntur nominibus, ubi tamen an etiam verae sint Virgae aureae, iam lites non mouemus ; quae enim vulgo Solidago dicitur saracenica s. Consolida saracenica, s. Consolida aurea, et germanice, *Heydnisch Bund-Kraut*, *edel Bund-Kraut*, *golden Bund-Kraut*, a singulari et praestantissima vulneria virtute nomen gerit, ac quia c) circa illa tempora, quibus Christiani bellum gerebant contra Saracenos Paganosque detegebatur ; qua occasione nomen herbae Fortis et Paganæ nacta fuit. d) Plures alias synonymicas voces germanicas imprimis a variis accidentibus desumptas, ubi e. g. *der St. Peters-Stab*, quia ad instar baculi caulescit, *Stein-Günsel*, quia contra calculum mira praestat, vel *Feder-Kraut*, quod papposo semine gaudet, autoribus e) hinc inde dicitur, ut chartae parcamus, silentio lubentissime praetermittimus.

§. II.

-
- a) Attulisse cum Classe ex Africa *Caesalpinus* autor est *Lib. 12. Cap. 42. pag. 503.* cuius de PL. Libri XVI. Florentiae prodierunt in 4 o, 1583.
- b) *Petr. Pena et Math. de Lobel* Stirp. aduersar. p. 124. Edit. Londin. in fol. anno 1570.
- c) ab *Arnoldo Villanouano*, ut sentit *Casp. Hoffmann.* de Medicam. officin. L. II. C. 69. p. 237. opus 30. annorum Parisiis 1647. 4to mai.
- d) Fortem dicit *Phylomus Anonym.* im *Horn des Heyls*, Cap. XIX. fol. XLVI. Straßb. in Fol. 1595. Paganam vero nuncupat *Lonicerus* in *II Theil seines Kräuter-Buchs*, Cap. 408. p. 556. *Frankfurth am Mayn* 1630. folio.
- e) Priorem dictionem in Silesia consuetam habet *Casp. Schwenckfeld.* *Catalogo Stirp. et Fossil.* Siles. p. 219. qui prodiit Lips. in 4to 1601. alteram vocem et postremam recenset *Sim. Pauli* *Quadrupart. Botan.* Class. 3. p. 575. *Frankfurti ad Moenum* 1708. alii herbam quoque Iudaicam etc. nuncuparunt.

§. II.

Praemissa nominali definitione, ad rem ipsam propius accedimus, realem descriptionem his verbis conceptam suppeditantes: Virga aurea est plantae genus, quoad plures species perenne, flore composito, radice discoideo, spicatum digesto, calyce squamoso, embryonibus in plura semina papposa abeuntibus, in summis ramulis longa serie aggregata, caulibus virgatim crescentibus, diverso quoad species externo habitu, aliisque accidentibus distinctum et singulari ac specifica virtute medicamentosa praeditum.

§. III.

Iam si datam Virgae aureae descriptionem, in suas ex quibus componitur dissecemus partes, non immerito generico sub conceptu, Plantae Genus diximus, summum namque a floris inspectione, substratum vero proximumque a fructus consideratione respicientes, cui a facie demum externoque habitu accedunt Species: quod optimum et genuinum plantas ordinandi diuidendique fundamentum esse omnibus largimur; dolemus saltem stratum paratamque hanc eundi per plantarum Genera et generum Species optimum viam hodiernum hinc inde negligi, imo ex parte in nostro quoque hoc Plantae Genere derelictam et species falsas nostro Generi, verasque aliis longe distinctis Generibus immixtas esse: quae tamen inextricabilis fere confusio nec terrorem nobis, nec nauseam huic quidem nostro, Virgae nimirum aureae, Generi Species rectius subordinandi mouere debet. De reliquo Plantae vox in Definitionis nostrae generico conceptu ne aequiuoca ac homo-

nyma linquatur, f) Etymologiam g) eius sicco prorsus pede transire non possumus. Est etenim commune nomen animalibus et stirpibus tribui solitum; quis ignorat plantam animalium infimam pedis illam, ex Anatomia, partem, cui firmiter insistimus terramque premimus; sed admodum probabile est, Stirpes et Vegetabilia Plantas fuisse vel ideo dictas, quia plantis plantas calcamus; nec sumimus plantae vocem, sensu specialissimo, vel pro teneriore aut exigua quadam arbuscula, quae cum sua radice auelli ex agro natalitio inque aliud solum transportari solet, vel pro furculo ab arbore inferendi gratia aliam in arborem decerpto, vel sensu Botanico Generali, pro omni promiscue stirpe, frutice, suffrutice, arbore vel vegetabili perenni aequae ac annuo, ex radice aequae ac semine augmentari solito, sed pro herbaceo saltem, in sensu restricto, genere.

§. IV.

Docet id quidem herbacea Virgae aureae qualitas, herbaceus imprimis caudex, hyemis iniuriam non sustinens, perit herbarum more, ramuli ac folia flaccescunt et collabuntur, succus nutritius in fugam, a duriore accrescente autumnii hyemisque tempestate coniicitur, nouo non affurgente, sed ad radicem retrocedente; cum e contra lignosi arborum fruticumque caudices consistentia duriores et admodum longaeui, agroque relictis subsistant diu satis, si modo semel assueti fuerint frigori, nec hybernaculis impositi, alias, uti vel ipsa Ficus docet Europae, quae hybernaculo

f) vid. *Guilielm. du Val Phytolog.* p. 63. quae prodiit Parisiis in 8uo anno 1667.

g) quam prolixè admodum euoluit *Guerner. Rolfincius de Vegetab.* in Genere, Lib. I. Sect. I. Cap. II. p. 81 seqq. Jenae 1670. 4to.

maculo semel asueta aegre hyemem sustinet; exoticae aequae, nostro clymati frigidiori non assuetae arbores, caudice licet firmo compactoque agro non relinqui, sed pro aetate diuturniori hybernaculis tradi solent. Nostra Virga aurea iuxta illud Poetae b) sola radice perennat:

*Pars brumae impatiens et condita terrae, ver tepidum
Expectat, donec se tollat in auras, pars hyemem passura,
Sua ab radice virescit, per Brumam rigidos aspernata
furores;*

Hac ratione nostra quidem planta ipsa aetate et duratione antecellit non paucas, annuas nempe herbas, vel biennes quoque, quarum ipsa etiam radix hyeme emoritur, et sic nonnisi per aestatem durant, autumno prorsus emoriuntur et ex semine, spontaneo casu nifuque, absque mangonio, sumpta prorsus nova radice, sequenti iterum vere, nova quasi generatione et resurrectione surgunt; nostra non radicitus hyeme exarescens, redeunte grata veris tempestate, alacrius assurgit, nouum caulem surculosque spargit, folia protrudit, florem renouat, parit fructum et ad maturitatem perducit, sicque omni hyeme iterum moritur quasi, et absque noua seminis satione, tota sua facie redit omni vere, toto habitu reuiuiscit et sic vitam aetatemque suam satis diu continuat, vnde perennis planta iure dicitur.

§. V.

Sed pergimus ad differentiam specificam Definitionis, quae characterem plantae explicandae a magis essentialibus desumptum proponit. Cumque docente CL. Ri-

A 3

uino,

b) Ren. Rapini Hort. Lib. I. p. 5.

uino, i) maximi nominis Botanico, extra dubium sit, non aptius cognosci plantam, quam si primum Flores, deinde Semina, tandemque Folia, Radices, et si quae sunt alia, examinentur, nemo, speramus, vitio nobis vertet, si ad Beati Praeceptoris nostri regulam normamque dicendorum ordinem obseruemus. Proinde omnium primo Floris theoriam aggredimur, praecipue cum Flos, uti fatentur omnes, pulcherrima, mollissima et artificiosissima plantae pars sit, oculos intuentium omnium primo in se rapiens, colore, fugacitate et structura reliquis plantae partibus, admodum dissimilis, prior fructu, in aliis rudimento fructus insidens, in aliis fructum sinu fouens, in quibusdam a fructu remota, e.g. Ricino, Frumento Indico, Iuglande, Corylo, Quercu etc. inque aliis individualiter, i. e. toto individuo, Specie, discreta atque seiuncta, ut sic una Species Florem, altera Fructum seorsim gerat, k) florifera vel ideo sterilis vel mas, fructum vero gerens, prolifera s. foecunda vel foemella, ad mentem nonnullorum dicenda.

§. VI.

Certae quidem plantae vel sunt prorsus nullo flore, vel non euidente, uti dorsiferae, siue epiphyllae spermae, cum vero in foliorum tergo semina sua monstrent, perdifficile est

i) *Introduct. in rem herbar. Ordini PL. fl. mon. irreg. praemissa*, p. 30, Lips. 1690. fol. mai. et quae seorsim prodiit postea in 12mo p. 83. Edit. tertia Lips. 1720.

k) e. g. *Vrticae Species aliae steriles sunt, stamina et apices ferentes, aliae sine apicibus staminibusque foecundae, Vrtica datur vrens maxima fertilis, et vrtica vrens maxima sterilis; pari modo se habet Mercurialis testiculata s. mas. C.B.P. 121. Dod. Pempt. 658. ac Mercurialis spicata s. foemina Dod. Pempt. 658. etc.*

est determinatu, an nullo prorsus, aut an obscuro et forte fugacissimo aut minutissimo flore gaudeant, plurimis aliis flos et est imperfectus et apetalus s. foliolis illis coloratis et fugacibus pulcherrimis carens, i. e. stamineus, capillaceus vel conglomeratus dictus; sed Virga aurea Flore gaudet perfecto, cuius facile patente, *petaloideo*, stamine, stylo, calyce, praesertim vero petalis veris, illis foliolis tennellis egregie coloratis, artificiose structis digestisque tandem vero marcescentibus fugacibusque suo tempore, cumque perfectus flos sit *vel simplex*, vel *compositus*, obtinet Virga aurea florem, omnibus consentientibus, *compositum*, in oppositione non tam Floris pleni, cuius pars petaloides multiplicata, vel aliquoties iterata est, non vnam seriem, sed quasi stratum supra stratum habens; sed potius in oppositione Floris simplicis, qualis Flos simplex, est vel regul. vel irregul: vbi vel vnum vel plura petala vnicum constituunt florem ac vbi vna saltem Series non vero stratum supra stratum adest. Talis Simplex Flos nunc est multifolius s. polypetalos, nunc speciatim in 6. 5. 4 petala, aliquando in 3. vel 2. spontaneo suo lapsu, disnectitur resoluiturque, nunc quoque unifolius s. monopetalos deprehenditur, qui fundo cohaeret integro, staminaque ut plurimum firmissime adnata gerit, semper solitarius, et in suo perianthio permanet vnus atque vnicus, aliquando perianthio admodum fugace, in pluribus etiam plane eodem priuatus et denudatus incedit: Atque haec de structura *Floris Simplicis*.

§. VII.

Compositus autem Flos est, qui ex pluribus flosculis in vnum quasi compactis conflatur, plures enim flosculi et quidem omnes monopetali, dense arctissimeque aggregati

gati communi et vno eodemque perianthio condensati continentur; foliola tamen imbricata, embryones inter se, in Corona Solis, distinguuntur speciem mentiuntur calycum, dum seminibus excussis, floris fundus velut fauus melle vacuus in conspectum prodit: aliis quidem synonymice aggregatus vocatur flos, quae vox nobis synonymice non sumitur; flos enim aggregatus plures continet coaceruatos, laxe, non arctissime, nec etiam communi perianthio congregatos, ubi flosculi singularibus aliquando suffulti videntur pedunculis, vti exemplum Opuli hortensis commonstrat. Et cum plantae, quae sunt flore composito, in varios iterum ordines digeri soleant, diuersa Botanicorum methodo, alia a *Morifono*, l) alia iterum a *Raio*, m) aliaque a *Tournefortio*, n) etc. perlubenter fatemur et hic methodum *Riuiianam*, o) atque *Heucherianam*, p) et omnem *Riuiianae conuenientem*, q) arridere nobis. Laudata *Riuii methodus*, structuram Floris pro summo Genere constituendo attendens, tres ponit Ordines, Primus est ex Regularibus tantum, Alter ex Regularibus et Irregularibus simul, Postremus ex Irregularibus tantum: iam itaque videbimus sub quo Ordine nostra Virga aurea contineatur.

§. VIII.

-
- l) Plantarum Hist. Vniuers. Oxoniens. *Part. III. Sect. VI. et VII.* quae prodiit Oxonii in fol. 1680.
 m) Methodo PL. emendat. et auct. p. 28. Londini 1703. 8uo mai.
 n) Instit. R. H. CL. XII. Sect. I. CL. XIII. S. 1. Edition. 3. Lugduni. 1719. 4to mai. iuxta exemplar Parisiense.
 o) Introduct. general. in rem herbar. *Tab. Gen. fol. 32. 36. 37* et in Tabulae explicatione.
 p) Indice PL. Hort. Acad. Vitemb. CL. II. S. 1. 2. 3. Vitembergae 4to mai. 1711.
 q) Eadem via procedit Basis Botan. D. Christian. Ludouici Welschii p. 34. Cap. V. §. 13. pag. 34. etc. quae prodiit Lipsiae 1697 in 12mo.

§. VIII.

Atque ut iam specialis ad virgam auream fiat progressus; Dictos arctissime condensatos flosculos deprehendimus alios in medio, et plane alios distinctosque in ambitu, in eo quidem convenientes, quod omnes fundo cohaereant integro, quamvis in eo discrepent, quod in medio constituti fistulam efforment integram, in ambitu vero positi, sint semi fistulosi, unde illi regulares, hi autem irregulares dicuntur, omnes autem et in ambitu et in medio constituti, monopetali vocantur, quod ipsum et spontaneus euincit casus, et docebit autopfia semper, quotiescunque vnum alterumque flosculum extrahere et exactius considerare volueris. Erit adeoque virga aurea plantae genus flore perfecto, composito ex monopetalis, iis quidem in medio regularibus, et irregularibus in ambitu, vel uti aliis loqui placet: Planta erit Discoidea Radiata, ex vnius generis, nempe monopetalis, sed diuersae figurae flosculis, nempe fistulosis et semi fistulosis, illis discum s. medium, his radium s. coronam constituentibus. Operae autem pretium erit, duas hasce diuersas et distinctas floris partes, Discum aequae ac Radium singulatim atque seorsim accuratiori examini subiicere.

§. IX.

Disci vocem quod spectat aequiuoca certe est; Lexicographice quidem, orbem significat, ex ferro, aere, lapide vel ligno constructum, qui apud antiquos lusorium instrumentum erat et ex *CL. Caesalpini*, r) descriptione, figura quidem lenticulari, quod qui longius proiecisset, vi-

B

ctor

r) de Suffruticibus et Herbis Cap. LXXVI. p. 366.

ctor fuit, quali, et ferreo quidem disco, puerum Hyacinthum enecavit Apollo, iuxta illud Martialis:

Flectit ab inuiso morientia lumina disco

Cum enim discum exerceret Apollo, Eurys iratus lethali ictu in Hyacinthi caput proiecit.

*Namque sub Eurotam dum phoebus torquet in auras,
Imprudens discum, pueri per tempora venit*

vti *Rapinus* canit.

Ast enim vero, a nobis hic quidem sensu solum Botanico sumitur, nec sensum quemcunque Chymicum vel Mechanicum attendentes, discum synonymice Thalamum vocamus, mediam floris compositi eiusque fundi in calyce infimam partem, ad instar orbis, Basi et superficie sua, receptaculum Embryonibus flosculisque praebentem planam ac rotundam, ex qua succus nutritius tanquam ex placenta Embryoni communicatur aequae ac ipsis flosculis affixis. Discum ita descriptum in virga aurea flosculi complent occupantque regulares s. flosculosi vel fistulosi, arctissime compressi et in margine laciniati, ita exacte quidem vt vna lacinia neque sit longior altera, neque breuior, neque angustior, neque latior, ita ut si summitatem flosculi laciniatam circulo volueris circumscribere, harmonice omnia conspirent, omnes etiam laciniae figura et forma sibi sint simillimae, in orbem exacte locatae, situ et sede conuenientes, et sic quidem iure suo non regulares solum, sed et vniiformes flosculi dicendi: quamuis minus recte quibusdam synonymice sumatur vox vniiformis et regularis, difformis et irregularis, non enim semper et ubique τὸ vniiforme competit τῷ regulari, dum etiam flores irregulares vniiformes esse, et regulares vicissim difformes esse

esse possunt. s) Dictarum autem laciniarum in omni regulari virgae aureae flosculo discoideo, deprehendimus numero quinque; raro vna deficit vel abundat, suae quoque regularis structurae perconstantes manent, in minimo non facile deflectentes, nisi rarissime aliquando natura lusu peccet. Tota autem flosculi compages a summitate laciniata per totum reliquum corpus ad extremitatem usque infimam ac fundum, refert fistulam perfecte formatam, vnde ab hac structura flosculus *Tournefortio* flosculosus s. fistulosus, ampliatus superne, stellaeque ad instar laciniis suis expansus dicitur.

§. X.

Altera floris nostri pars, Corona s. Radius vel Limbus quoque et circumferentia dici solet, vbi flosculi deprehenduntur irregulares s. semi flosculosi et maxime difformes a flosculis discoideis modo expositis, namque ab horum figura regulari notabiliter declinant, quamvis enim magnitudine et situ inter se conspirent, dum ad vnum omnes radiaci flosculi exacte in orbem sunt locati, ac peripheria ambituque aequali radiant, tamen quia inferior saltem extremitas horum flosculorum tabulata est, superior autem irregulari plane modo, in lingulam certam abit, cuspidatam integramque, recte omnino in comparatione regularium, irregulares audiunt, nec *Tournefortii* adeo displicebit terminus, quando propter notabilem istam irre-

B 2

gula-

s) Sic in 4petal. duo, in 6petal. tria opposita, et in polypetal. alternatim opposita inter se, si conueniunt, flos non est vniformis, sed tamen regularis, exempli loco sit Flos aquilegiae ex polypetalis, cuius quinque petala sunt cucullata et quinque plana, alternatim in orbem posita, sicque situ conueniunt omnia decem petala, quinque autem saltem figura et magnitudine.

gularem crepaturam, flosculos semiflosculos, vel semifistulosos, i. e. inferna saltem parte fistulam efformantes, media vero et superna imprimis parte planos vocat, interim quamvis lingula superioris extremitatis in omnibus fere Virgae aureae speciebus cuspidata integra, h. e. non crenata deprehendatur, de Doria tamen *Dillenius*, t) eam neque pro *Iacobaea*, neque pro *Virga aurea*, sed pro peculiari plantarum genere habens, testatur, semiflosculos eius ab initio quidem esse integros in margine, postea vero in lacinias tandem explicari, vnde etiam Tab. VIII. aenea, duos radii flosculos integros, tres autem crenatos depingit. Denique radiantes radii dicuntur flosculi, ea saltem ex causa, quod radium efformant, quamvis vere sint laterales et marginales disci prouentus.

§. XI.

Ambo autem Flosculi discum aequae ac radium complentes occupantesque, flaminosum quid continent attentione dignissimum. Videlicet flosculis discoideis flaminosus inexistit stylus, ex floris centro regulariter erectus et ultra floris lacinias extremo suo assurgens, sed nonnisi vnicus, in extremitate quoque obtusus, fere semper simplex et nonnisi in *Virgis aureis* improprie talibus, vti e. g. in *Doria bifidus*, qualem *Dillenius* exprimit citata Tabula VIII, hic ipse stylus per medium, non duntaxat, floris pergit, regulariter tota via incedens, sed et ipsum floris fundum inferiori sua extremitate pertundit, inque ipso embryone terminatur, ex quo tanquam vasculum eiculatorium s. abducens egredi videtur; nutrimentum embryonis superfluum

t) Catalogo PL. sponte circa Gissam nascentium Francofurti ad Moenum 1729 in 8uo. eiusd. Append. Descript. Nou. PL. Generum p. 143 seqq. et p. 146. circa Tab. VIII.

perfluum absorbens, singulari praeterea ornatui ipsi flori inferuiens. Ex Flosculis pariter irregularibus radiaeis tenue quoddam ac gracile exsurgit flamen, e summitate embryonis quoque prodiens, flosculi fundum perforans, progrediens quidem ad medium flosculi, sed non in medio centraliter pergens, quin potius lateraliter progrediens, neque ad finem terminumque flosculi, nempe summitatem lingulae peruenit, suo tamen extremo, quasi capillus in extremitate bifidus et bifurcatus videtur, vsum neque alium habens, quam stylus flosculi discoidei.

§. XII.

Occasione Onomatologiae Virgam auream diximus nomen suum gerere a floris colore adinstar auri fulgente. Non insolita sunt plantis nomina a colore desumpta, quandoquidem ad hunc modum a nigredine seminis *Nigella*, ab albedine floris *Leucoium*, a colore argento simillimo *Argentina pentaphylloides* et ab aureo floris colore *Chrysanthemum* dicitur. Sicuti vero huiusmodi nomina non nisi accidentalem plantarum suppeditant conceptum ab essentiali caractere longe remotum, et propterea adeo magni non facienda; ita quoque in *Virga nostra aurea*, color floris auro simillimus, neque, si adsit, essentialiter facit *Virgam auream*, neque, si absit, delet, siue cessare facit *Virgam auream*, vel eius existentiam tollit: Nam nonne e.g. *Doria*, quae tamen vulgo ad *Virgas aureas* refertur, et aureo floris colore gaudet, vel ad *Iacobaeas* spectat, vel peculiare Genus *Dallenii* constituit, et nonne *Virga aurea linifolio*, quae elegantissimo aureo floris colore gaudet ad aliud iterum Genus pertinet, dum erit vel *Coma aurea* vel *Eupatorium*. Sic quoque *Solidago maxima Ameri-*

cana Cornuti, u) *caule multiplici Plukenetii*, x) quamvis pro *Virgae aureae* haberi soleat specie; tamen, quia, monente CL. *Raio*, y) magis paniculam, lutei coloris quidem, quam verum prodit florem, nec nisi tubulis ac filamentis, i. e. flosculis flosculosis saltem est composita, ad *Virgae aureae* familiam non poterit referri; idem fere sentimus de *Alismate Matthioli*, s. *Herb. Doria Lobelii*, quantumvis luteo floris colore superbiat et a non paucis pro *Virgae aureae* specie agnoscatur, tamen *Raio* fatente l. c. flores sustinet *Iacobaeae* luteos, ex I. B. descriptione, vel rectius a Plukenetio, z) sub genere *Doroniei* ex C. B. P. sententia, recensetur. Ulterius, nec cessat *Virgae aureae* nomen, etiam si color floris aureus absit: habemusne e. g. *Virgam auream flore albo spicato Breynii*, Prod. 2 f. *Noeboracensem fl. albo Cornuti*, a) anne ipsa *Virga aurea angustifolia minus serrata*, b) colore floris aliquando variat? et frequentius quidem luteo, interdum tamen albo quoque deprehenditur? et quemadmodum *symphitum petraeum fl. albo Tabernaemontani*, c) habetur pro hac ipsa *Virga aurea Tournefortio*, d) aliisque; ita etiam sub titulo *Virgae aureae angustifoliae minus serratae fl. albo*, passim apertis verbis describitur, maxime cum diserte ipse C. B. l. c.

u) *Canadens. PL.* aliarumque *Historia* p. 168.

x) *Phytograph. f. Stirpium Iconibus Londini*, 1691. folio min. Tab. 235. Fig. 5.

y) *Histor. PL. Tom. I.* p. 279.

z) *Almag. Botan. f. Phylographiae Onomastico Londini* 1696. fol. minori. p. 131.

a) Fig. vid. in Pluken. *Phytogr. Tab. CXIV.* num. 8.

b) *C. B. P. Lib. VII. Sect. IV.* p. 268.

c) im andern Buche des neuvollkommenen Kräuter-Buchs p. 951 seqq. Basel. de anno 1644. in fol.

d) *Institut. Rei Herb. Classe XIV. Gen. 2.* p. 484.

B. l. c. in notula IVta asserat, esse hanc Virgam auream flore luteo, rarius albo. Nominamus autem, ut nihil taceamus, non nisi ex supposito Virgam auream, cum probe quidem sciamus, neque hanc veram esse Virgam auream, sed potius ad Iacobaeae familiam reducendam, quod ipsum alia §. ex instituto deducamus, quamvis hodiernum in plurimis officinis pharmaceuticis vendatur, vel nomine *Virgae aureae angustifoliae minus ferratae*, C. B. vel, pro vulgari latifolia I. B, vel pro Solidagine saracenica IIIa Tragi, hirsuta.

§. XIII.

Probe adeoque animaduertendum est: dari Virgas aureas colore floris aureo et veras et falso ita dictas; imo quoque dari Virgas aureas alio floris colore et genuinas et minus recte Virgis aureis immixtas: De his dicamus praesenti §. de illis mox subsequente §. Sic an *Virga aurea Indiae Orientalis flosculis albis lanuginosa*, Pukerandee Malabarorum forte rectius sit de Eupatorii censu quaerit Plukenetius, e) saepe citatus. Ita etiam *Virga aurea virginiana annua*, Zanon. 205. et Tournefort. 484. quia ex descriptione Cl. Pontederæ, f) coronatur parvis semiflosculis monopetalis in lingulam productis, candidi coloris, cum filamento luteo; discus autem ex flosculis proprie dictis componitur luteis et quinque fariam sectis, a Boccone quidem, g) *Conyza Canadensis annua* vocatur, ast cum

e) Almagest. Bot. Mantiss. p. 188. ad fol. 389.

f) Dissert. Bot. IX. p. 231. Prodierunt Iulii Pontederæ Dissert. Botanicae XI. ex iis quas habuit in Horto Publico Patauino. 1719. 4to.

g) Plantis rarioribus Siciliae, 85. Museum rariorum PL. Siluii Bocconis prodii Venetis c. Icon. 1697. 4to mai.

cum Conyza floribus sit marginalibus crenatis, hic autem cuspidati adsint flosculi, rectius forte Hort. Reg. Paris. 27. Aster Canadensis annuus, h) dicitur: interim ad Virgam auream nihilominus refertur a non paucis e. g. Cl. Boerhauius, i) idem porro sentiendum de *Virga aurea patula, foliis auritis*, et *Virga aurea patula, foliis non auritis, floribus dilute purpurascens*, utpote quae potius Asteriscus autumnalis H. R. Paris. Append. et H. L. Batav. prior quidem lati folius, altera vero Asteriscus autumnalis fol. longiore Cornuti, nuncupandus est. Denique *Virga aurea latifolia floribus saturate violaceis*, rectius Aster novae Angliae latifolius paniculatus k) audit: tandemque *Virga aurea patula foliis undulatis, floribus dilute purpurascens*, Aster novae Angliae purpureus, Virgae aureae facie et foliis undulatis, verius *Paulo Hermann* l) esse videtur.

§. XIV.

Flore tamen toto luteo partim verae, partim falso et vulgo ita dictae Virgae aureae sunt non paucae. Sic ut ad exempla descendamus: *Virga aurea latifolia vulgaris* L. B. 2. 1062. siue Virga aurea angusti folia minus serrata C. B. P. 268. *Gulden Wund-Kraut* officinarum, m) quam Cl. *Knauthius* falso pro Virga aurea angusti folia serrata C. B. ha-

h) quo nomine proponit. H. A. L. Bat. P. Herm. p. 72. prodiit c. Iconibus Lugd. Bat. 1687 4to mai. et a Cl. Rai. H. PL. T. 1. p. 271. C. V.

i) Indice PL. p. 23.

k) Hort. Lugd. Batav. p. 67.

l) Paradiso Batavo p. 96. Lugd. Batav. cum Iconibus 1705. 4to mai.

m) iuxta Buxbaum. Enumeratione PL. in agro Halensi pag. 339. c. praefatione *Frider. Hoffmanni* Halae Magdeb. 1721. 8vo.

B. habet, quippe cuius flores teste I. B. non secundum caulem, vt in Virga aurea vulgari nascuntur, sed in extremis furculis vmbellam quasi mentiuntur, hinc ad Iacobaeam referenda: de qua praecedente quidem §. diximus, quod interdum albo floris colore sit, vt plurimum et fere ordinarie colore aureo superbit, et semiflosculis quidem coronatur luteis lingulorum figura instructis, ac tubam bifidam luteam ferentibus, et vti *Cl. Pontedera*, loco citato loquitur, discus flosculis proprie dictis constat, luteum petalum gignentibus aequae ac tubam eiusdem coloris. Sic etiam *Solidago Saracenica latifolia serrata maior*, I. B. 2. 1063. f. Virga aurea latifol. serrata C. B. P. 268. vulgo Mexicana Horti Bosiani 114. pariter colore floris toto luteo gaudet, aequae ac *Virga aurea angustifolia serrata* C. B. P. 268. siue *Solidago saracenica minor* I. B. 2. 1063. f. *Saracenica vera* Park. Lob. Dod. Fuchs. f. *Consolida aurea Tragi*, f. *Heydnisch Wund-Kraut* officinarum: non minus ac *Lingua auis Dalechampii*, quae Virgae aureae f. *Solidagini angustifoliae* affinis dicitur I. B. 2. 1063. Porro luteo floris colore superbiunt: *Virga aurea Mexicana* C. B. P. App. 517. f. Virga aurea Limonii folio panicula vno versu disposita *Morison*. H. Bles. 220. f. *Virga aurea virginiana* Bod. a Stapel in *Theophr.* 365. descr. et fig. quam nitidissime depingit *Plukenett*. n) quaerens an Virga aurea Mexicana Limonii folio Dodarti? Huius certe flores saturate lutei sunt, sursum spectantes et unam tantum caulis partem occupantes, uti hac facie colitur laeteque crescit in Horto nostro Medico-Botanico. Huic simillima vel eadem videtur Raio o) *Virga aurea Americana* Park.

C

Cuius

n) Phytograph. Tab. 235. fig. 2.

o) Hist. Pl. Tom. I. Lib. VI. Cap. IX. p. 278.

Cuius etiam descriptionem l. c. ex *Parkinsono* p) superaddidit, floribus est egregie lutescentibus, ab uno tantum latere pariter dispositis; Vterius: *Virga aurea nouae Angliae, lato rigido folio*, Flor. Bat. f. *Virga aurea ex noua York, fol. symph. mai. hirsut. Schol. Bot Paris. 201.* cuius figuram exhibet *Paul. Hermannus* q) sustinet flores iustar Hb. Doriae radiatos, luteos, paniculatos pariter ac: *Virga aurea Canadensis Asterisci folio*, P. Hermanni, r) et, *Virga aurea montana Scrophulariae folio*, s) luteos flores discoideos radiatosque gerunt: plures alias exoticas et quam maxime dubias adhuc superaddere iam prohibet ipsa plagarum angustia.

§. X V.

Ad floris compositi structuram praecipue concurrunt Perianthium exactius iam considerandum. Sumitur vero nobis h. l. perianthium, ut ipsa vocis vis innuit, pro omni eo, quod est circa florem, inuolucro, floremque inuoluit, tegitque, quo sensu, synonymice, cum *CL. Raio*, calycem t) dicimus, sano sensu restricto, a καλύπτω tego, thecam f. capsulam floris et explicati, et nondum explanati: quod in quibusdam plantis fugax admodum est inuolucrum saepeque deest u) ut in *Chelidonio maiori*, ut plurimum herbaceae substantiae, aliquando tamen mollioris, colorisque aliquando flori non absimilis, uti e. g. in *Stoebe*

p) ex *Theatro Botanico* p. 542. Edit. 1640.

q) *Paradiso Bat. Tab. 108. ad p. 243.*

r) *Parad. Bat. p. 244.*

s) *Pluken. Phytogr. T. 235. f. 3.*

t) *Method. Emend. et Aucta Explicat. terminor.*

u) *Sebastien Vaillant Discour sur la Structure des Fleurs, A Leide 1727, 4to, vbi p. 27. ad calyces transiit, vocat flores calyce instructos, completos, calyce autem carentes incompletos.*

Stoebe et Viola lunari etc : Neque igitur calycem ex *Tournefortii* x) sententia , pro parte floris posteriore, crassitudine quadam notabili a pediculo distincta ; neque ex *Pontederæ* arbitrio y) pro floris basi et fundamento ad *Malpighii* mentem, agnoscimus, neque ad florem solum, sed ad fructum quoque contegendum in nonnullis plantis s. semina inuoluenda e. g. in verticillatis etc. infervire credimus. Quod ipsum perianthium in Virga nostra aurea commune est flosculis numero pluribus lateraliter obsepiens et parietem quasi compositi floris externum circumcingendo constituens, certoque respectu ad dignoscendam virgam auream ab affinibus et maxime similibus facit. Namque squamosum singulari modo existit, et quidem constat squamis inaequalibus, in capitulum tereformae imbricatum digestis, inque duplex resolvitur squamarum stratum, nempe in superius, quod eminentiores et longiores squamas habet, inque stratum inferius, cuius longe breviores deprehendimus squamas, vix medietatem antecedentium attingentes. Tali tantoque perianthio, a *CL. Tournefortio*, z) figura aenea nitide depicto, tanquam communi herbaceo receptaculo continentur omnes supra dicti flosculi monopetali arctissime condensati aggregatique ; sicque non tam fulciendis, quam potius inuestiendis flosculis, eo magis inseruit, quo certius monophyllum est, a thalamo embryonum, fundo integro

C 2

tegro

x) Isagog. in Rem Herb. pag. 71. Inst. R. H.

y) Anthologia s. de Floris natura Lib. III. qui prodierunt Patavii 1720 4to mai. Lib. I. Cap. VIII. pag. 17. ita enim clare et distincte calycem a Malpigh. expositum dicit, ut nihil amplius addendum resset.

z) Instit. R. H. Tab. 275 sub Liter. C. et K.

tegro ad extremitatem vsque superiorem, squamis suis eminentioribus erectum, flosculos non in exortu tantum, sed in ipso etiam progressu, ino semina tandem quoque communi a) vsu cooperiens.

§. XVI.

Anthologia praemissa, καὶ πρὸς nunc et περὶ κέρπιον, i. e. fructus, quem nostra virga aurea ultimo profert, et illud quoque quod fructum vel semina ambit, ad tempus sustinet et tutelae quo fieri potest modo inseruit, nostro se examini subiiciunt. Vox Pericarpium quidem non omni ambiguitate caret; sensu chirurgico pericarpia vocantur s. epicarpia Topica medicamenta supra carpum manus imponi solita: Botanico etiam sensu vel latiori, vel restricto sumitur: restringitur enim haec vox, ad pulpam mollem, succulentam humidamque, carnem in phytologia dictam, qua semina reconduntur vti in Cassia, Fragis, Pyris, Pomis, Colocynthide, Prunis, Persicis etc. ast a nobis latiori h. l. sensu accipitur Pericarpium, et vi vocis quidem, pro Seminum Theca quacunque, siue inuolucro in nostra Virga aurea herbaceo membranaceo; Haec membranacea seminalis capsula lateraliter laxa admodum est, non continuitatem alens cum feminibus, sed contiguitate saltem ambiens, superius etiam hians, quodammodo plus minusue sese contrahens, vel embryonibus quoque magis magisque accrescentibus blande cedens, paulatim denique contabescens. Plurimum certe famulatur hocce Pericarpium embryonibus, quorum et simul floris gratia prouida formauit Natura

a) recte Perianthium a *Iungio, Ioachimo Lubecensi* in *Doxoscopia Physica* s. *Isagoge Physica*, quae prodit Hamburgi 1662 4to Cap. XIII. §. 4. et 10, diuiditur in *Flori proprium* et *integumentum flori cum fructu commune*.

tura, hos namque regit et defendit contra iniurias omnes externas, ut nec consumantur vel marcescant priusquam aetatem expleuerint suam, vel matura deinde semina in sede sua firmat continetque ouarium coronando et vasculum praebendo, estque idem natura et structura sua quod praecedente §. considerauimus tanquam floris inuolucrum; namque ex Perianthio nunc fit in flore nostro composito arcula feminalis et quasi Pericarpium, flosculis emortuis, nil nisi semina continens: unde hoc sensu *Caesalpinus* b) et cum hoc plures, non solum fructus proprium corticem, quo immediate inuoluitur, sed et omne, quod aptum est, plura semina propriis etiam corticibus, inuoluta continere, Seminale vocat conceptaculum s. Pericarpium, lato nempe et non restricto sensu sumptum.

§. XVII.

Quemadmodum autem plures aderant flosculi, omnes embryonibus suis affixi, ita totidem etiam thalamo suo adhaerentes embryones, i. e. tenerrimi foetus, et vera fructus rudimenta, quinimo perfecta complementa, in totidem abeunt suo tempore matura semina, quae basi et corpore suo considerata, oblonga sunt ruditer conica, inferiori et acutiori extremitate thalamo suo s. placentae vel vtriculo, succum nutritium praebenti affixa, sicque in theca seminali vel pericarpio inclusa haerent, in se tamen spectata, nuda vere sunt semina, quapropter *Virga aurea* *Gymnospermis* non immerito annumeratur ab iis, qui a fructus habitu vel fructificandi modo plantas disponere amant, e. g. *Cl. Ammanno*, *Hermann*, *Boerhaui* aliisque: quod nullo

C 3

praeter

b) de Plantis, Libro I. Capite VIII. pag. 16. et eiusd. Libri I. Cap. antecedens VII et subsequens Cap. IX. conferri propter nexum merentur.

praeter perianthium, manifesto pericarpio donata sint, et quod ad sensum nuda ex sua capsula spontaneo denique casu prodeant. Sed probe monendum est nuda dici, non ac si propria veste membranacea prorsus carerent, uti alii falso existimant, sed quod vestimentum proprium firmiter connatum nunquam exuant; siquidem, modo probe macerentur, vel leni coctione vrgeantur, vestis illa membranacea utique secedit, semina tamen nihilominus, consueto sensu vocantur nuda permanentque.

§. XVIII.

Extremitas seminum superior seorsim considerata latior est inferiori, unde capitulum seminis dicitur, quod capillamento lanuginoso coronatum est pappoque instructum. Pappum quidem hunc non sine causa et embryoni statim seminique perfecte maturo concessit Natura; embryones enim admodum arcte sunt condensati, cum vel maxime capitulo sint crassiores quam basis, ut ne adeoque nimis premantur et humoris nutritiui ex placenta substracta accessu ista compressione priuentur, in angusto loco contentis tam mollis lana interposita est, ut sic alacrius crescere et accrescere queant, quale quid omnibus huius generis fere plantis proprium deprehendimus, ut iustum embryonibus sese evolvere gestientibus spatium concedatur, ille autem pappus non ab initio statim adeo expansus est stellae instar, sed contractus, expanditur demum embryonibus sese magis magisque expandentibus, praecauet sic attritionem, munit et ornat semina. Pluribus de papporum usu in genere, erudite differit Disertissimus *Pontedera* c) quem B.L. de meliori commendamus.

§. XIX.

c) Antholog. Cap. XXXV. p. 99.

§. XIX.

Extremitas seminis inferior, quae basis dici potest, thalamo discoque firmiter insidet, magis angusta et acuminata est superiore extremitate et pariter singulare quid sistit seorsim recensendum. Ipsi enim Germen inest, pars a reliqua seminis massa bene distinguenda; profecto non desunt, d) qui proprie semen vocari germen volunt, reliquamque grani partem pro differentia fructum; sicuti autem de propagatione inferius ex instituto dicendi occasio erit, ita hac saltem occasione ad laudatum *Pontederam* recurrere l. c. e) nobis liceat; Semina enim, inquit, papporum, ope facilius non solum de thalamo egrediuntur, sed et in aere volitantia nonnisi sensim et lente ad terram benignam seminis matrem, delabuntur, ubi ea seminis pars s. capitulum pappo instructum mole quidem maior basi, nihilominus in suspensio servatur, ita ut nonnisi altera extremitas inferior, ex qua radicula est proditura, humo defigatur, capitulo e contra eleuato, utpote ex quo plantula egreditur. Sic semina nascuntur veluti in et ex terra, et ab eadem matre sua in gremium iterum recipiuntur: et hoc sensu, terra veluti est Poetarum Saturnus, proprios suos filios deuorans.

§. XX.

Non sua laude careant Botanici, qui pro exactiore plantarum dispositione specificum florescendi et fructum gerendi modum singulariter commendant, et sic quoque specificum Virgae aureae adsignant: qui signaturam opti-
mae

d) e. g. *CL. Guilichm. du Val* Philosoph. PL. p.99. quaestio. VIII.

e) *Anthologia* Lib. I. p.100. et seqq. de Senecione, discursu Virgae aureae Saracenicae folio et facie.

mae praebebit notae. Dudum suo tempore *Caesalpinus*, f) posteaque *Simon Pauli*, g) flores in spica notauit: secuti sunt ex recentioribus h) non pauci aperte determinantes, flores ac fructus in Virgis aureis longam formare seriem, spicatum in summitatibus crescere, aut tamen ramos virgatim digestos paniculam vel Thyrsus longiorem gerere. Equidem non omnibus Spica sensu rigoro sumitur, pro serie flosculorum vel seminum arctissime aggregatorum in caulis vel rami summitate, ita ut conus erectus spisse constructus enascatur, qualem e. g. in Cerealibus plerisque obseruamus; sed Spicae vox laxiori etiam sensu interdum synonymice Thyrsus vel Paniculam denotat: i. e. flosculos vel semina latius laxiusue fasciculum in summitate plus minusue longum constituentia, curto interdum et breui, longiori aliquando, et nullo etiam saepe interueniente pedunculo. Sic, ut ad ipsa exempla descendamus: *Virga aurea latifolia vulgaris* I. B. T. 2. p. 1062. floribus quidem spicatis, laxius tamen digestis exhibetur a *Dominico Chabraeo*, i) quae nempe est *Virga aurea angustifolia minus serrata* C. B. P. cuius §. 14. mentionem fecimus, nullatenus veram et perfectam spicam, floribus arcte in summitate congestam, quin potius fasciculos saltem laxè in summitate digestos deprehendimus, foliolis hinc inde alterno ordine

f) De PL. Lib. XII. pag. 503.

g) Quadripartit. Botan. CL. 3. p. 575. aliique.

h) *Johrenius*, Hodeg. Botan. p. 151. prodiit Vademecum hoc Botanicum iuxta method. Tournefort. adornatum Francofurti et Lipsiae 1717 8uo. *Koenigius* R. V. pag. 212. Basileae 1708. 4to. *Knautius* Methodo PL. genuina. Hoc Compendium Botanicum *Christiani Knautii* cum Tabul. Synoplicis Lipsiae et Halae 1718. 8uo prodiit.

i) Stirp. Icon. et Sciagraph. p. 332, qui descriptiones aequè ac Icones ex I. B. Hist. PL. desumpsit. Geneuae 1666. in folio.

ordine interpositis, quare rectius *Iacobaea latifolia hirsuta graueolens* nuncupatur a recentioribus. Non absimili modo flores suos gerit *Virga aurea Noueboracensis*, f. *Virga aurea floribus albis spicatis Breynii*, de qua §. 12. iam diximus, spicam nonnisi laxam habet, flosculorum fasciculis ex alis foliorum intersparforum egredientibus. Egregia vero Spica est *Virgae aureae Americanae Tarracensis facie et sapore*, panicula speciosissima vno versu, k) Spica optima est *Virga aureae Limonii folio*, panicula vno versu disposita l) quae *Virga aurea Mexicana* dicitur *Pinace C. B. Appendice 517. f. Virga aurea Virginiana Bod. a Stapel.* superius a nobis §. 14. iam nominata. Porro: Spica perfecta est: *Virgae aureae Americanae frutescenti, glabro folio, subtus caesio*, floribus vno versu dispositis *Plukenetti Tab. 235. fig. 6.* Bene spicata est: *Virga aurea latissimo folio, Canadensis glabra*, flosculi longioribus pedunculis in caule, ramisque alterno ordine ex alis foliorum egredientibus longa serie dispositi sunt, vti docet *Plukenettii Tab. 235. fig. 4.* Spicata est, *Virga aurea angustifolia, panicula speciosa, Canadensis H. R. P.* spica enim formatur multis ramulis ex caule in summitate alterno ordine ex foliorum basi egredientibus, flosculis in coniugio positis; quam egregie delineat *Plukenett. Tab. 236. fig. 1.* et simili denique modo spicata est: *Virga aurea folio serrato hirsuto Americana*, quae forsan: *Virga aurea Canadensis hirsuta* panicula minus speciosa *H. R. P.* flosculis tamen laxiorem quoque spicam efformantibus, vti ex ipsa *Plukenettii Tab. 236. fig. 2.* videre est.

D

est.

k) *Plukenett* eius mentionem facit *Almagesto Botan. p. 389.* et nitidissime eam depingit *Tabula n° 6. figura 6ta.*

l) *Icon. vid. apud Plukenett. Tab. 235. fig. 2. conf. Hort. Reg. Paris. ab Antonio Valloto et Hort. Reg. Blesens. Roberti Morisoni.*

est. Accedit tandem ad bene et proprie spicatas: *Virga aurea minor* spicato flore luteo, ex Insula Cheusan *Plukenetii* Amalth. Botan. 209.

§. XXI.

Minus proprie spicatae et improprie tales, esse nobis videntur, aut, si loqui ita fas est, vix quasi semispicatae sunt, quibus laxior nequidem spica vera in ramulis, sed thyrsus, imo umbella esse apparet. Huc spectant: *Virga aurea* s. *Solidago procerior Americana*, caule multiplici s. *Solidago Maxima* Cornuti, 168, si enim spectes singulos ramulos vel pedunculos sub alis foliorum sitos, iis ex novis minoribus pedunculis thyrsatim veluti adhaerent tres vel quatuor flosculi; ramuli in summitate caulis in coniugio sunt positi, quorum 6. vel 7. in quovis latere egrediuntur, cum uno impari in extremo, notabile autem inter singulos ramulos spatium vacuum deprehenditur. Eodem plane modo flores suos gerit: *Virga aurea montana* scrophulariae folio *Icon. Roberti*, de qua H. R. P. quaeritur: an *Virga aurea mont.* lat. fol. glabro, cuius §. 14. mentionem fecimus, ubi tamen pedunculi fasciculum flosculorum gerentes, laxius adhuc alterno ordine et remotiori spatio, a se inuicem distant, interim tamen superiores in coniugio positi 3. vel 2. saltem flosculos gerunt, inferiore pedunculi ordine alternantes plures longiori serie flosculos fouent; spicamque videntur formare improprie talem. Cum hac non exiguam convenientiam alit: *Virga aurea Canadensis Asterisci folio* vel *Scrophulariae folio* Acad. Reg. Paris. aurei namque flosculi ad foliorum sinus fasciculatim caulem longa serie positi ornant et in summitate caulis fere spicam foliis intermixtis formant: quod luculenter apparet ex *CL. Paul. Hermannii* *Icon. Para-*

Paradisi Bataui, Icon. 109. p. 244. Sic ulterius *Virga aurea* f. *Solidago Saracenica latifolia serrata* f. *Consolida Saracenica mai.* *Hist. Lugd.* forte: *Virga aurea Solidago altera fol. minus spisso Hort. Bles.* 220. quae a *virga aurea latifolia vulgari* *I. B.* plurimum differt, cuius §. antecedenti 20, mentionem fecimus, f. *Virga aurea altera serrato folio Lobelii* p. 367. f. *Virga aurea serrato folio Park. Th.* *Virga aurea latif. serrata C. B. P.* 268. f. *Virga aurea* f. *Solidago Saracenica latif. serrat. I. B. T.* 2. 1063. cuius Icon. tamen quoad folia minus placet *Plukenetio Almag. Bot.* p. 390: flores nullo plane modo spicatum exhibet, sed iuxta plures ramulos digestos, imprimis quod supremos duos ramulos in summis extremis umbellam quasi effigiantes, dum plures longiores pedunculo in his ex vno quasi centro egrediuntur, quibus singulis vnicus saltem flosculus est adnatus, quod male exprimit *Lobelii Icon.* p. 367, melius autem *I. B. T.* 2. *Lib. XXIV* p. 1063: omnium optime vero rectiusue prae omnibus aliis *CL. Plukenettus Tab.* 235 *fig. 1*: quid adeoque impedit, quin et haec cum ipsa *Virga aurea latifolia vulgari*, ad *Iacobaeas* referatur. Ad eundem modum sese modo flores gerendi specifico habet: *Virga aurea*, quae est *Solidago saracenica angustifolia serrata I. B. T.* 2. p. 1063. namque flores non secundum caulem, vti *angustifolia minus serrata C. B. P.* gerit, sed thyrsum aut quodammodo umbellam in summitate furculorum floribus suis exhibet. Neque etiam *Doriae Narbonensi* vel *Monspeliensi* f. *Virgae aureae maiori C. B. P.* 268 flores sunt spicatum digesti, sed caulis extremitatibus ramosis, umbellarum fere modo insident flosculi f. consulamus autopsiam f. fidem habeamus Iconibus *I. B. T.* 2. 1064. et descriptionibus *Parkinsoni Th.* 540. alio-

rumque Cl. Botanicorum et ex veteribus quidem *Lobellii* ; m) Et quamvis in *Virga aurea montana biunciali, pumila*, tum quae est foliis acuminatis, s. Humilis Alpina dicta, *Morisoni*, n) cum ea, quae est foliorum apicibus obtusis *Plukenettii* o) flores singulatim, supra foliorum alas, et alterno ordine, laxius tamen ex caule egredientes, spicam quodammodo laxiorem referre videantur, tamen in omnibus eam accedere vulgari testatur quidem *Cl. Raius* p) si autem vulgarem intelligit latifoliam *I. B. T. 2. p. 1062.* eius sententiae subscribere non possumus, quia vulgaris quodammodo spicam laxiorem refert, in hac autem inter flosculos hinc inde singulos, et petiolo vnicos, maius omnino subest spatium caulis vacuum a floribus, maxime cum statura, adeo nana id cauere debuisset, pro spica nempe quodammodo assimilanda *Virgae aureae latifoliae* vulgari. Non autem confundendae sunt *Pumilae istae montanae*, cum *Virga aurea minore spicata*, Insulae Cheusan, cuius sub finem §. 20. mentionem fecimus, ita etiam non eadem cum *pumilis montanis*, si *Icones Plukenettii Tab. 235. fig. 7. et 8.* conferre velimus, cum *Tab. aenea 110. Paradisi Bataui, Pauli Hermanni*, eiusdemque descriptione quae p. 245. sistitur, *Virga*, nimirum, *aurea omnium minima, floribus maximis*, nisi quod et huic nulla plane spica sit: unusquisque enim ramulus vno vel altero coronatur flore magno

m) Tract. van Heydnisch Wondt Cruydt, fol. 365 et 366. Beschryvinghe van allerleye Ghewassen. T' Antwerpen 1581 in folio.

n) Praelud. 323.

o) Tab. 235. fig. 8. confer §. nostram 12. Ex hac peculiare genus constituit *CL. Dillenium* ibidem diximus.

p) H. PL. Append. 1859.

magno satis, ex calyce oblongo, viridi atque squamoso, q). Tandem vnicam adhuc superaddere liceat *Virgam auream nouae Angliae, foliis Symphiti mai.* hirsut. Sch. Bot. 201. f. ex noua *Yorck*, lato rigido fol. Flor. Bat. quam §. 14. nominauimus, quae pariter flores suos gerit plane non spicatos, sed in thyrsum digestos: namque summis ramulis fasciculus florum adhaeret, umbellae ad instar in caulium cacuminibus. Sed quis ex adductis quaeso non intelligit, huiusmodi Virgas aureas dubias admodum, imo ex parte prorsus delendas, et ad plane aliud Plantarum Genus merito reducendas, cum non paucae essentialiter i. e. floris fructusque structura, modoque insuper florem fructumque gerendi discrepent. Hoc ipsum vt innotescat magis, progrediamur ad Virgae aureae adfinitatem cum Congeneribus et differentiam ab affinibus. Sic luculentissime patebit, quatenam Verae sint, quatenam spuriae, meritoque delendae, et ad quem alium plantarum Ordinem, qualeque summum ac subalternum Genus reducendae veniant, exempla adeoque Virgarum aurearum rectius ordinandarum rem ipsam declarabunt.

§. XXII.

Sic quidem maxima cum ASTERE Virgae aureae est affinitas, imo ingenue *Cl. Raius*, r) fatetur, difficile admodum esse notam aliquam assignare, qua differat ab *Astere Virga aurea*, siue enim, inquit, l. c. floris colorem accipere velis, non pauci Asters sunt flore aureo, flauo, siue floris paruitatem, nonnulli ex Asteribus flosculis sunt perexiguus, e. g. *Aster latifolius Virginianus Cornuti*, con-

D 3

cludit

q) nitidissima Tabula aenea exhibetur a *Paulo Hermanno* Parad. Bat. fol. 245.

r) *Historia PL. T. I. Lib. VI. Cap. VI. p. 265. et Cap. IX. p. 278.*

cludit adeoque hunc in modum: est ergo Virga aurea herbae species Asteri subordinata. Ob maximam talem convenientiam pluribus aliis *Cl. Botanicis* Virga aurea Asteris genus videtur, ut etiam aperte dicant *Volkamerus*, s) et *Pontedera*, t) parum aut nihil differre Virgam auream ab Astere, unde omni tempore Virgis aureis immixti fuerunt Asteres, et vice versa, Asteribus Virgae aureae; namque Aster cum Virga aurea conuenit ipsis etiam floribus marginalibus cuspidatis, pluribus in summis caulibus et ramis. Tanta ubique affinitas *Cl. Hermannum*, u) tantopere commouit, ut anceps plane haereat, an Aster nouae Angliae purpureus, eo quod eius flores in prolixas spicas longa denique serie congesti sint, ad Asteres, an ad Virgas aureas spectet, et sibi ipsi non satisfaciens Asterem, Virgae aureae facie, non sine ingenio appellauit; adeo arduum ac difficile est, tot tantisque grauissimorum Botanicorum autoritatibus implicatam Virgae aureae familiam explicare, dum non vna ratio subest aliter atque aliter sentientibus. Differentiam tamen bene notauit saepe laudatus *Knauthius* x) quando differre ait floribus tum in summo caule, cum in pediculis peculiaribus ex foliorum alis exortis, spicis inprimis secundum caules digestis; notante praeterea *Cl. Pontedera*. y) Aster enim habet capitula squamis inaequalibus constantia, sed non imbricatim digestis; Virga vero aurea flores squamis imbricatim positis inaequalibus comprehendit: squamae quoque in Virga aurea

s) Flora Noribergensi, cum Iconibus variis et notis Characteristicis prodiit Noribergae 1700 in 4to p. 402.

t) Dissertat. Botan. Ordine IX. p. 230.

u) Paradiso Batauo p. 97. seqq.

x) Method. Plant. Genuina, p. 141. seqq.

y) Dissertat. Botan. IX. p. 230 et 240.

aurea compressae sunt et arcte inuicem impositae. Quibus praemissis tentanda nunc est Asteris a Virga aurea et Virgae aureae ab Astere in Ordinem separatio. Sic annon e. g. Virga aurea latifolia floribus saturate violaceis *Tournef.* 484. rectius dicitur, Aster nouae Belgiae latifolius, paniculatus, floribus saturate violaceis, quo titulo eius iam mentionem fecimus §. 13. Namque fastigiis furculorum singulis infidet flos stellatus, radiacis purpureo-violaceis, discoideis flavescentibus, capitula breuibus angustissimis foliolis squamatim dispositis vestita sunt, vti haec omnia accuratissime exprimit nitidissima figura *Hort. Acad. Lugd. Batav. p. 67.* Econtra: Aster nouae Angliae Tripolii floribus in spicis longis, *Prodr. Parad. Batav.* rectius dicitur: Virga aurea Tripolii floribus *Tournef.* 484. Vltterius huc spectat: Virga aurea Virginiana annua *Zan. 205. Tournef.* 484. *Vaillant. Botan. Paris. 204.* quae vel Conyza est, vel Aster, sed Aster, ob rationem iam §. 13. adductam, magis videtur, quo nomine etiam notatur *H. R. Paris. 2)* nempe Aster Canadensis annuus, et *H. A. L. Batav. p. 72.* Sed porro: Virga aurea Canadens. humilior *Linar. fol. Tournefort. 485.* rectius utique vocatur: Aster Nou. Angl. *Linar. fol. Chamaemeli fl. a)* et Flora quoque Ienenfis, 170. fateatur, quod ad Asterem referri possit, etiam si ex *Tournef.* sententia, Virgam auream Canadensem humiliorem *Linariae folio* dixerit: Certe flosculi summis ramulis adhaerent vnici et singulares, nec spicam vlllo modo referunt, squamosis capitulis inclusi, Bellidis syluestris vel Chamaemeli floribus similes, vnde etiam *de Flines Schol. Botan. H. R. P.* Asterem Americanum multiflorum flore albo Bellidis disco luteo

2) *Dionysf. Ioncquet. 27.* prodiit Paris. 4to. 1659.

a) *Prodr. Parad. Bat. 95. Boerhau. Ind. PL. p. 28.*

luteo vocavit, et quia foliola a radice remotiora in ramulorum cacuminibus contractiora densiusque congesta sunt inferioribus imisque Ericae simillima, hinc *Breyn. Prodr.* 2. *Aster Virginianus* frutescens min. *Ericoides* dicitur. Plures alias superaddere vix permittit angusta chartula, fecimus autem hinc inde et §. quoque 13. *Asterum* male pro *Virgis aureis* venditorum mentionem.

§. XXIII.

Iam e re utique esse credimus mox *Virgae aureae* cum *Conyza* subiungere affinitatem. Ad hanc eo melius ex mente nostra intelligendam, monemus praeliminariter, nonnullis quidem Botanicorum *Conyzam* esse plantam disco nudo, s. flore composito ex regularibus tantum, sic namque ex recentioribus ipse *Tournefortius* b) *Conyzam* accenset plantis flore flosculoso semine papp. et *Tab.* 259 l. c. ita depingit: sequitur *Johrenius* c) *Conyzam* pro herba flore flosculoso, flosculis multifidis, sem. papp. habens: *CL. Pontedera* d) *Conyzam* plantae genus dicit, cuius monopetali ac flosculosi proprie dicti flores in capitulum colliguntur, sem. papp. et p. 157. l. c. *Virgam auream* fol. Lini disco nudo, male ita dictam, adducit sub nomine: *Conyzae Linariae folio*, *Tournef. Instit.* R. H. 455. proponens praeterea, *Conyzam mai. vulg.* C. B. P. 265. et *Tournef. Instit.* R. H. 454, cum tamen *Bacharis* quibusdam *I. B.* 2. 105 dicta sit: *Ruppio* quoque e) itemque *Buxbaumio* f) et

b) Institut. R. H. CL. XII. Sect. II. Gen. XIII. p. 454.

c) Vade Mecum s. Hodego Botanico p. 139.

d) Dissert. Ex iis, quas habuit in Horto Publico Patau. Botan. VII. p. 156.

e) Flora Ienensi Editione anno 1718. p. 182.

f) Enumeracione PL. agri Halleusis Locosque vicina. p. 81.

et *D. Io. Casp. Gemeinhardtio* g) *Dn. Affini, Conterraneo et Amico meo aestumatissimo, singulari R.H. fautori, Conyza* planta est flore composito ex flosculis regularibus tantum, sem. papp. Ast pace tot *CL. Virorum* sit nobis maneatque *Conyza*, ad mentem *CL. Raii* h) *Botanicorum*, qui methodice scripserunt et *Conyzae* mentionem omnium primo fecerunt, facile Principis, *Planta fl. composito ex regularibus et irregularibus simul sem. papp. siue hb. flore discoide, radiato, sem. papp. vnde Laudatissimus Raius* i) *Conyzam* flore nudo vulgo dictam plane seiunxit a *Conyza* proprie dicta, tredecimque integris capitibus l. c. remouit; et acutissimus iudicio *Botanicus CL. Knaut* k) bene inculcat differentiam, *Bacharis* enim, inquit, vocatur omnis *Conyza*, quae flores nudos profert, siue vulgaris sit siue exotica, idemque l. c. p. 143 et 144 probe monet *Conyzam*, radiatam nempe et proprie dictam, male a *Tournefortio* ad *Astere* reduci, cum flores marginales *Conyzae* sint crenati, in *Astere* autem integri; Eodem sensu *Conyzam* sumunt plures alii Grauiissimi *Botanici* et qui post *Raium* et qui ante *Knautium* scripserunt, e. g. *CL. Paul. Hermannus*, l) qui plane eodem modo describit et figura aenea depingit *Conyzam Pyraenaicam* foliis *primulae* veris flore aureo e *Gallo* prouincia *Schol. Bot. Paris.* Quae, quia umbellatim flores fert, floresque marginales crenati sunt: *Virga aurea* latissimo folio *Canad. glabra Schola Bot. Paris.* male dici-

g) Catalogo PL. circa Laubam Hexapolit. secundum Characteres in Classes disposit. Budissae 1724. 8uo.

h) Methodo PL. Emend. et aucta pag. 33. et Hist. PL. Tom. I. Lib. VI. Cap. III. fol. 261. seqq.

i) H. PL. T. I. L. VI. Cap. XVI. fol. 292.

k) Methodo PL. Genuina p. 126.

l) Paradiso Batau Tab. 33. p. 127.

dicitur; Huius itaque Conyzae cum virga aurea quod attinet affinitatem, conueniunt: flore composito ex regul. et irreg. simul, sem. papp. perianthio communi squamoso, sed differunt, quatenus Conyza flores suos et capitula foliosa non spicatum, sed umbellatum gerit, et quatenus marginales flosculi non sunt cuspidati, sed crenati. De reliquo *CL. Raius l. c.* Conyzam quoque dicit herbam odoratam, hirsutam et glutinosam, foliis integris: quae tamen non adeo facere videntur ad characterem essentialiter describendum.

§. XXIV.

Equidem Virga aurea maior foliis glutinosis et graueolentibus audit *C. B. P. 265*: Conyza Mas Theoph. mai. Dioscoridis s. Conyza mai. vera, *Ad. Lob. Ico.* pariterque *I. B. T. 2. 1053*. Conyza maior Monsp. odorata dicitur; sed quia ipso *I. B. l. c.* fatente, ac *CL. Raio H. PL. 261.* annuente, ad instar Virgae aureae floret, dum flores secundum extremos ramos spicatum frequentes exiliunt lutei, in pappos euanescentes, propter grauem odorem et glutinositatem non est immiscenda Conyzae, sed erit, manebitque ipso *Tournefortio 484*, aliisque recensentibus, inter Virgas aureas, maior, dicta, foliis glutinosis et graueolentibus. Contra: Virga aurea minor fol. glutinos. et graueol. *Tournefortii 484*, rectius est: Conyza foemina Theoph. min. Dioscoridis, *C. B. P. 265.* vocanda, s. Conyza minor vera *Lobel. Icon. 346.* quia haec flores suos non spicatum, sed potius in capitula collectos ac thyrsatim, in ramis gerit; quemadmodum *I. B. T. 2.* rectius Icone quam descriptione, quoad flores, 1054 expressit. Nonne virga aurea fl. paruo albo, medio luteo, Conyza est thyrsoides *Pancon. Hodeg. Botan. Iobren. 152.* Nonne Virga aurea Virgi-

Virginiana annua hirsuta Zan. 204. 205. cuius §. 13. mentionem fecimus, Conyza est Canadensis, annua acris alba, Linariae folio, Bocc. Rarior. PL. 85. 86. nisi ad Asterem, uti quidem §. 13. suspicabamur, Conyzam illam *Raii*, 271. magis spectare videtur. Idem sentimus de Virga aurea Virgin. min. Zan. 206. quae Conyza est alba acris annua, fol. splendente glabra min. *Plukenett. Almagest. Botan.* 118.

§. XXV.

Progredimur ad Doronici cum Virga aurea affinitatem; conuenit Virga aurea cum Doronico quoad florem compositum ex regularibus et irregularibus simul, flosculis etiam Coronae ex petalis planis constantibus, seminibus nudis plurimis papposis, caule ramoso, floribus in perianthio, iuxta *Pontederam Dissert. IX p. 237* squamoso, iuxta *Raium* methodo emendata et aucta p. 33 et iuxta *Knauthium* p. 144 non squamoso. Differentia igitur Doronici a Virga aurea est imprimis a calyce s. perianthio peluiformi petenda, qui calycem in Doronico non squamosum asserunt foliosum tamen vel laciniatum ad basin usque aequaliter fissum sectumue concedunt, et adeoque lacinias vel squamas oblique supra thalamum surgentes non negant; praeterea differentia est seminibus thalamo conico adnatis, et Coronae flosculis leuiter crenatis, in summis caulibus et ramis sparsis, in longos pedunculos excurrentibus. Tali obseruata differentia et conuenientia, haud difficulter patet, quod Virga aurea montana ferrata magno flore C. B. P. 268 no. 5. s. *Consolida aurea nemorum Parkins.* s. *Consolida aurea nemor. Limonii folio vocata, Adv. Lobel. Icon. s. Non-Alismum*

montan. I. B. rectius ex *CL. Raii* iudicio m) habenda sit pro *Doronici* specie; nam postquam l. c. plures *Doronici* species enumerauerat, denique sub no. 14. * signo, hanc ipsam *Virgam auream* addit cum descriptione *Lobellii*; supra iam §. 21. et sparsim alibi monuimus: quod *Alisma Matthioli* s. herba *Doria Lobellii* sit vel *Iacobaea* vel peculiare plantae genus §. 12. vel quod sit ex *CL. Plukenetii* sententia n) *Doronico* affinis *longifolia Raii* s. *Doronicum Pyrenaicum Persicae* fol. glabro *Schol. Botan. 197.* vbi pro nondum descripta ponitur, sed laudatus *Plukenettius* o) repetit monetque inter nondum descriptas adnumerari non licere, cum exactissime cognouerit hanc plantam, eandem nempe esse veterum *Consolidam auream* nemor. *Io. Ponaë* p) i. e. *Virgam auream* magno flore *C. B. P. 268.*

§. XXVI.

Est quidem aliqua *Virgae aureae* cum *Iacobaea* affinitas et conuenientia, vtraque enim est flore composito ex regularibus et irregularibus simul, seminibus papposis, caule ramoso, ast tamen *Iacobaeae* florescendi et fructificandi modus, non est in spica, sed in umbellae forma; praeterea habet *Iacobaea* perianthium tubiforme, multifidum quidem, sed squamis aequalibus, ac simplicibus compositum, cum inaequales squamae sint in *Virga aurea*, imbricatim atque duplici strato digestae, quae differentia calycis ratione, clarius intelligi poterit ex supra dictis §. 15. vbi descriptionem perianthii ex instituto dedimus; hoc igitur

m) *Histor. PL. T. I. L. VI. Cap. VIII. p. 278.*

n) *Almagesto Botan. p. 131. et Phytographia Tab. 86. fig. 3.*

o) *Almagesti Botanici Mantissa PL. nouissime detectarum millenarium numerum complectens Londini 1700. p. 65.*

p) *Historia Lugd. Lib. II. p. 1271.*

igitur fundamento omnes illae exulent Virgae aureae, quae flores summis caulibus et ramis in umbellae quasi formam digestos habent, e. g. Doria, f. Virga aurea maior *C. B. P.* 268. f. Doria I. B. *Alisma Monspeliensium Tom. 2. p. 1064.* f. Panax Chironium Theophr. Tabern. *Icon.* 871. quae rectius nuncupatur: Iacobaea praetensis altissima Limonii folio recentiorum, quam tamen *CL. Dillenius* q) satis quidem cum Iacobaea convenire calyce Tab. VIII. non squamoso concedit, semiflosculorum vero raritate in tantum ab hac aliisque differre commonstrat, ut merito peculiare Genus constituere Doriam existimet; plura iam a nobis in antecedentibus §. 12. et 21. tacta sunt. Porro Virga aurea maior altera ex Doria degener *H. R. Paris.* certo certius quoque est Iacobaea, et quidem, praetensis altissima Limonii folio, floribus densioribus *Tournefort.* 485. Ulterius: Virga aurea angustifol. ferrata, f. Solidago Saracenica minor, *I. B. T.* 2. 1063. f. Consolida aurea Tabern. *Icon.* 556. est potius Iacobaea Alpina fol. longiori serrato *Tournefort.* 483. *Tilli Horto Pisano* 86. Sequitur Virga aurea latifol. ferrata *C. B. P.* f. Solidago Saracenica latifolia Serrata I. B. officinarum **gülden Wund-Kraut**, quae est Iacobaea Nemorens. lato rigido hirsuto folio *Flora Ienenfi* 165. Spectat etiam huc: Virga aurea angustifol. minus serrata *C. B. P.* f. vulgaris latifolia I. B. quae est: Iacobeia latifolia hirsuta graueolens; denique Virga aurea, Solidagini angustifoliae affinis f. Lingua avis Dalechampii *I. B. Tom. 2.*

q) *Nouis Plantarum Generibus*, in Append. ad Catalog. PL. circa Gissam Francofurti ad Moenum 1719. 8vo. p. 143. et ad pag. 146. Tab. VIII. semiflosculos integros duos, tres autem in crenas, tres explicatos, omnes vero ab initio integros quinque fuisse auctor est fidemque facit.

1063. *Consolida palustris* Tabernaem. *Icon.* 535. f. *Conyza palustris*, ferratifol. *C. B. P.* 266. est *Iacobaea palustris* altissima foliis ferratis *Tournef.* 485. et *Flora Ienenfi Rupprii* 165. Imo tandem *Virga aurea* nouae Angliae lato rigido folio *Flor. Batau.* f. *Virga aurea* ex noua York, fol. *Symphit. mai. hirs.* *Schol. Botan. Paris.* quam alii pro herba *Doria min. Americ.* habent, *Park.* 542. dum notante *Paul. Hermann.* flores instar herbae *Doriae* radiatos luteos habet r) *Iacobaeis* utique accensenda venit, cum *CL. Herm. Boerhaui*o, sicuti *Gumnomono* spermis flore composito *Discoidaeis Radiatis Papposis* annumerat s) Ico autem exhibetur *Par. Bat.* in *Tabula* paginae 108. praefixa.

§. XXVII.

Nec leuem *Virga aurea* affinitatem alit cum plantis nonnullis fl. composito ex regul. et irreg. papposis aequae feminibus ac solidis, quorsum spectant e. g. *Asteriscus* et *Bidens*. Conuenit igitur *Virga aurea* cum *Asterisco* floris colore sulphureo, luteo, composito ex regularibus et irregularibus simul f. radiatis; ast quanta non est differentia in *Asterisco Tournefortii* et *Pontederiae* specificae ab ipsis considerato? Sunt nimirum in *Asterisco* *Semina plana strigosa et marginata non papposa, calyx stellatus est et veluti geminus, exterius foliolis oblongis compositus, ipsum discum imo florem superantibus; flores marginales sunt tribus crenis leuiter secti, prodeuntque in summis ramis, non spicatim, sed capitulis diuersis singulatim atque seorsim a se inuicem digestis; cum in Virga aurea flores marginales sint cuspidati, non crenati, summisque*
ramu-

r) *Paradiso Batano* p. 243. 244.

s) *Indice PL. Horti Lugd. Bat.* p. 30. num. 4.

ramulis spicatum adnati. Sed a *Tournefortio* t) et *Pontedera*, u) longe recedit *CL. Raius* x) suis Asteriscis, qui non sunt seminibus papposis sed solidis, hic namque Asteriscum non adeo rigoroſe ab Aſtere et Virga aurea diſtinguit, dum diſertis verbis exprimit: nullam potiore inter Virgas aureas, Aſteres, et Aſteriscos differentiam intercedere, quam florum colorem et amplitudinem, et ſic, niſi fallimur, rectius ad Chryſanthemum referri poſſet *Tournefortii* et *Pontederae* Asteriscus, ſemina namque et in eo ſunt ſtriata ſolida, aut, ſi mauis, referri ad coronam Solis ſ. Florem Solis poſſet ratione Corollae foliolorum, ſquamae enim calycis diſcum fere ſuperant. Itaque ad *CL. Raii* mentem l. c. ad Asteriscum ſpectabunt, quamvis ſemina utique floccosa ſint: *Virga aurea Canadenſis*. Aſterisci folio *Parad. Bat. Hermannii* ſ. *Virga aurea Canad.* *Scrophularie folio*, *Acad. Reg. Pariſ.* ſ. *Virga aurea mont. Scrophul. fol. Pluken. Phytogr. T. 235. F. 3.* vnde etiam *CL. Raius* l. c. ad Hermannii mentem huc ſpectare eam aſſerit, et florum, foliorum, coeterarumque partium ſtructura adeo ad *Asteriscum* autumnalem Cornuti accedere putat, ut niſi, ſunt ipſa Raii verba, ſolo florum colore aureo ab illo diſtaret, Asteriscus potius, quam Virga aurea nominata eſſet. Non abſimili ratione ſeſe habet *Virga aurea patula foliis non auritis*, floribus dilute purpureſcentibus *Tourneſ. 484.* cuius ſupra iam §. 13. mentionem fecimus, vnde etiam *H. R. Pariſ. Append. Asteriscus* dicitur alter folio longiore. Porro: quamvis aequae ac ante-

t) *Inſtitut. R. H. CL. XIV. Gen. X. p. 497. Tab. 283.*

u) *Diſſertat. Botan. X. p. 247.*

x) *H. PL. T. 3. qui eſt Supplementum duorum praecedentium Lib. VI. p. 167. ad Cap. de Virga aurea, ſub n. 2.*

antecedens semina papposa gerat: *Virga aurea patula fol. aurit.* §. 13. floribus dilute purpurascens Tournef. 484. f. *Aster autumnalis latifol. paruo, purpureo, medio luteo flore*, Banist. ex Raii sententia, *Asteriscus est latifolius autumnalis Cornuti* 164. Hist. PL. Canadens. magisque amat eum nominare *Raius* l. c. *Asteriscum Virgin. latifol. purpur. fl. paruo*, quam *Asterem* vel *Virgam auream*.

§. XXVIII.

Iam quid dicamus de *Virga aurea*, quae *Bidens* dicenda potius est? Equidem *Bidens* conuenit cum *Virga aurea* flore perfecto, composito ex regularibus in medio et irregularibus in ambitu y) sed differt floribus in singulis ramis sparsis, seminibus solidis atque in apice cornutis s. bidentatis. Non ignoramus Cl. Botánicos hinc inde in *Bidente* ordinanda admodum haesitare, dum ipse adeo *Raius* z) *Corymbiferis flore radiato* sub nomine *Cannabinae aquaticae* l. c. num. II. accenset atque notas esse dicit semen cornutum, folia in caule biiuga, *flores interdum radiatos, alias nudos*; ast sicuti *Cannabina aquatica* non est *bidens*, nec florem radiatum habet, ita *Bidens* manet flore radiato planta, si modo non immiscentur et confunduntur plantae, ad aliud plane Genus spectantes; eadem est *Bidentis* confusio in Cl. *Tournefortii*, a) *Pontederiae*, b) et *Iobrenii*

-
- y) Hoc enim ordine disponitur a CL. *Heuchero* Indice PL. Horti Vitemberg. p. 48. Sect. II. da. *Knautio*, Compendio Botan. 146. CL. II. Sect. III. *Gemeinhardt* Catal. PL. circa Laubam p. 150. P. II. O. III. CL. I.
- z) *Methodo* PL. Emend. et aucta p. 37. Editionis de an. MDCCIII. Londin. guo mai.
- a) *Institut. R. H. S.* III. Gen. VIII. p. 462.
- b) *Dissertat. Botan.* IX. p. 178. et 177.

nii c) descriptionibus, quando dicunt plantam fl. composito, plerumque flosculoso, quandoque occurrentibus semiflosculis, cum *Bidens* genuina sit semper flore flosculosis ac semiflosculosis Composito, aliaeque plantae huc non pertineant. Combinarunt enim Celeber. illi Botanici in vno Genere, quae combinanda non erant. Retinemus igitur nostram initio §. datam *Bidentis* Descriptionem, nec illos moramur, qui *Bidentem* confundunt inter plantas fl. compos. ex regularibus tantum. Sic, ut tandem exemplum annectamus *Virgae aureae* ad *Bidentis* Genus reducendae, spectat huc: *Virga aurea aquatica* Tabern. f. *Consolida palustris* Tab. f. *Conyza palustris*, vulgo *Chrysanthemum Cannabin. aquatic.* f. *Hydropiper* aliud *Dalechamp.* f. *Verbesina fl. luteo pulchriore* I. B. *Wasser-Wund-Kraut*, *Geel-Giebek-Kraut*, etc. rectius est diciturque: *Bidens fol. non dissect.* *Caesalpin.* Lib. 12. C. 17. 488. f. folio non diuiso, quia semina non sunt papposa, sed solida et aculeata quidem f. cornuta, bidentia: Flores etiam regulares in medio, irregulares in radio, uti Textus exprimit I. B. T. 2. 1047, Flores, enim inquit: multo pulchriores, quam in *Verbesina* elatiore, quorum *extima folia* (sic vocat flores radiaeos) ex luteo viridantia, striis nigricantibus picta, *his proxima* (intelligit flores discoideos) aureo fulgore nitent, *medium* occupant alternatim remissi flosculi luteoli quinque partiti, et Icon exprimit I. B. l. c. et *Tabernaemontani* d) 336. **das andre Geschlecht**: vbi in figura adiecta fl. compos. sistitur ex discoideis et radiacis cuspiditatis, qui singuli singulis ramis seorsim insident.

F

§. XXIX.

c) Vademecum Botan. f. Hodego p. 142.

d) im ersten Buch von Kräutern, in XVIII. Capitel fol. 336. in der Figur des andern Geschlechts von Kunigund-Kraut.

§. XXIX.

De Affinitate Virgae aureae cum *Conyza* proprie dicta iam egimus §. 23. et exempla suppeditauimus §. 24. Cum vero vulgo sed male ita dicta *Conyza* disco nudo, nullo iure *Conyza*, sed *Bacharis* vocanda sit iuxta *Knauthium*, 126, omnis nempe *Conyza*, quae flores nudos profert, siue vulgaris sit siue exotica; non abs re erit, paucissimis euolvere differentiam et conuenientiam quam alunt *Bacharis* et *Virga aurea*. Nimirum conueniunt: fl. composito, flosculis regularibus, seminibus papposis; sed differt *Bacharis* quatenus flores gerit in singulis ramis aliquot, tres duosue ex singularibus pedunculis, sed nullo modo spicatum digestos, perianthiis contractis in formam cylindricam habitiolem, quo ipso mox ab *Eupatorio* differt quoque, ad quod *Morisonius* H. O. Part. III. fol. 99. reduxit, cum tamen *Eupatorium* sit perianthio graciliori ac magis tereti oblongo: de quo mox ex instituto dicamus; et quod denique maximum est: differt *Bacharis* a *Virga aurea* disco nudo, cum in *Virga aurea* adsint flosculi radiaei ac discoidei. Non desunt exempla, quibus illustrari dicta possunt. Sic enim *Virga aurea* mai. fol. glutinos. et graueol. altera *Tournef.* 484. Gallas ferens *Conyza* rectius dicitur, maior, capitata s. globosa Bocconis rarior. PL. Sicil etc., vnde etiam *Cl. Raius* recenset H. PL. Lib. VI. de Hb. flore composito non lactescent. Cap. XVII. num. 3. sub Titulo: de *Conyza* flore nudo, quae nostra igitur ex hypothese iuxta *Knauthium* l. c. assumpta *Bacharis* vocanda, de flore eius id praecipue notauit l. c. *Raius*: quod concreseat illius discus s. umbo in globum s. caput globosum Lachrymae lobi figura Gallisque non absimile, et insuper quod absolutis et ad maturitatem perductis seminibus sese aperiat caput globosum, atque

atque semina effundat in pappos abeuntia. Et nisi animus esset *Virgam auream Linifoliam*, quia perianthio est non contracto habitiorique, sed magis tereti, gracili, oblongoque, reducendi ad *Comam auream*, nulli magis plantarum generi similis esset, quam huic nostro. Conuenit enim perianthio squamoso in caule ramoso, in singulis ramis pluribus in formam cylindriacam contractis, flore composito ex regularibus tantum, disco nudo, seminibus pl. nudis papposis, oblongis, capitulis nullo modo spicatum sed quodammodo umbellatum digestis: saltem hac occasione non possumus non mirari tot tantisque Cl. Botanicis a foliorum solo habitu, dum foliola Lini folio simillima per caulem numerose sunt digesta, dictam fuisse *Linariam*, e. g. C.B. P. 213. folioso capitulo luteo mai. itemque *Linariam auream* mai. Tabernaemontano Icon. 825. itemque I. B. T. 3. 151. *Linariam tertiam*: cum certe *Linaria* sit plantae genus flore monopetalo irregulari, seminibus foliaceis depresso; et aequae male dictam esse *Linosorin* nuperorum Lob. Icon 409. cum *Linosoris* Planta sit flore pentapetalo regul. semine nudo unico, erit igitur vel *Bacharis* vel si mauis de *Comae aureae* censu.

§, XXX.

Adhuc clarius innotescet *Virgae aureae* Genus, si conuenientiam et differentiam consimilium et h. l. quidem cum *Coma aurea* s. *Chrysocome* euoluamus. Praeliminari-ter monemus, nobis *Comam auream* s. *Chrysocomen* non Synonymice sumi pro *Elichryso*, quod tamen fecit Cl. *Raius* Methodo PL. Emendata p. 34. iuxta Indicem posteriorem s. in Expositione Nominum Plantarum, quarum mentio in opusculo facta per Synonyma, ubi litera C. diserte inquit: *Chrysocome Elychrisi* species; probe enim monet

Cl. Knauthius, 125, Botanicos plantam, quae *Stoechas citrina* vulgo dicitur, ad differentiam *Stoechadis Arabicae*, *Elychrysum* vocare et hoc nomine etiam veteribus cognitam fuisse: vnde quoque *Cl. Raius* ad aliam sententiam rediit in *Addendis et Emendandis, Methodo PL. Genuina* p. 189., quando ad p. 34. post Genus 7. monet, *Comam auream* differre ab *Elichryso*, vt et a *Gnaphalio*, nam *Elichrysi* speciem fecerat *Gnaphalium montanum*, squamis lucidis et coloratis, quas in *Elichryso* tanti fecit, vt *Hist. Pl.* p. 280 ad flores compositos disco radiato retulerit, quia superiores squamae florum petala mentiuntur, cum tamen perianthii vices sustineant et nunquam decidant; in *Coma* vero aurea s. *Chrysocome* eiusmodi squamae lucidae et coloratae, omnesque plane absunt. Quod vero iam attinet *Comam auream*, conuenit cum *Virga aurea* flore composito, flosculis discoideis monopetalis regularibus, seminibus papposis nudis pluribus, perianthio communi in caule ramoso et singulis ramis pluribus; sed differt *Coma aurea* perianthio non squamoso sed folioso, quae differentia notabilis quoque est ratione *Elichrysi*, post florum lapsum stellae instar expansorum, flosculis saltem discoideis regularibus, cum *Virga aurea* flores habeat stellatos duplicis generis. Ex praemissis facile quilibet iudicabit, quo iure *Virgam auream Linifoliam* male ita nuncupatam *Cl. Hermannus* e) floris colore aureo seductus, ad *Elychrysum* p. 27. reduxerit, cum certe nullis squamis lucidis et coloratis, sed perianthio herbaceo, neque adeo expanso gaudeat *Linaria* illa aurea *Tragi* vulgo dicta. Mutauit autem deinde mentem in editione *II*da, quam tamen imperfectam reli-

e) *Flora Lugduno-Bataua* quam edidit discipulus eius *Lotharius Zumbach*. *Lugduno-Batau.* 1690. 8uo.

reliquit et *Comae aureae* titulo inscripsit, quo ipso secutus quoque *Cl. Raius* p. 189. in Addendis et Emendandis Methodi Pl. Genuinae, pariter ex hac *Linaria* peculiare plantae Genus, quod *Coma aurea* audit, constituens. *Cl. Dillenius* hanc plantam accipit sub eodem Genere et *Chrysocomen* f) *Icone Tab. XIV.* sistit admodumque miratur a *Morifono Virgae aureae Classi* insertam, cum ad herbas pertineat flore dioscoideo nudo, cuius calyx constaret ex foliolis ab illis separatis, quae in caule sunt, illis tamen similibus. Praeterea *Cl. Casp. Commelinus* g) eandem hanc *Virgam auream Linifoliam* suis *Comis aureis Africanis* annumeravit, quales numero sex a p. 89. Cap. XLV. et tot *Icones* quoque ad usque folium 99. et Cap. L. recensuit, e quibus prior imprimis species nitide exhibita Cap. XLV. exempli loco accuratius consideranda: perianthium enim exhibitum non tam foliosum quam potius squamosum sistitur, quare Generica Conuenientia exinde dubia et suspecta reddita fuit.

§. XXXI.

Progredimur ad *Eupatorii* cum *Virga aurea* affinitatem. Sumitur *Eupatorii* vox de diuersis plantarum generibus. Sic enim de *Cannabina*, de *Verbefina*, de *Agerato foliis serratis* s. *Eupatorio Mesues*, de *Agrimonia officinarum* et tandem de *Eupatorio Cannabino* s. *adulterino* s. *Hb. Kunigundis* etc. communissime et vulgo vsurpari solet, quamuis hae plantae essentialiter et generice a se inuicem non parum differant. In praesenti vnice respicimus *Eupatorium Cannabinum*, vulgo *Hepatorium Hortulanorum*

F 3

f. Eu-

f) Supplemento Append. Flor. Giff. p. 167.

g) Horto Medico Amstelodam. Tom. II. qui cum Iconibus prodit fol. mai. M DCCI. Amstelodami.

f. Eupatorium Auicennae *Runigund-Kraut* f. Conyzoidem *Raii* meth. Pl. p. 34. f. Cannabinam aquaticam marem Lob. f. Trifolium Ceruinum, f. aquaticum *Gesneri* f. Pseudohepatorium Dod. et Saluiam Brunf. quae nomina Synonymica quidem, plura tamen satis incongrua atque inepta. Hoc igitur Eupatorium cum Virga aurea conuenit caule ramoso perianthio squamoso, flore composito, seminibus papposis, quae Eupatorii affinitas tanta est *Ammanno*, h) vt flosculos Virgae aureae determinaret vt plurimum luteos, modo ne excluderet a Virgis aureis Eupatorium cannabinum, vtpote cuius species et sunt flore purpureo, purpurascente, albo etc. ast, non adeo exigua est Virgae aureae ab Eupatorio differentia, ut, licet diuersum floris Virgae aureae colorem concedamus, adeo facile sub vno stare possint genere. Etenim flos Eupatorii cannabini structura sua est ex regularibus s. flosculosis tantum, ex quibus longiora filamenta et quasi capillamenta bifurcata eminent, perianthia Eupatorio oblonga sunt in formam gracilem ac teretem contracta, capitula in umbellam veluti digesta, flores nonnisi quinque vel sex vno perianthio inclusi, semina etiam magis longa sunt quam in Virga aurea. Patet ex his, quanta confusione Eupatorii nomen distinctissimis plantis datum fuerit. Sic enim illud legitimum Graecorum veterum Eupatorium flore est perfecto simplici pentapetalo regulari, semine nudo vnico, oblongo echinato, pericarpio incluso, suosque flores et fructus in caulis superiore parte spicae modo gestat, et tamen quasi in vnam classem pertineret I. B. T. 2. 398. C. B. P. 321. et Dod. Pempt. 28. passimque aliis *Agrimonia*, quae est officinarum s. *Eupato-*

h) Character PL. p. 238. in notula ad Virgam auream.

patorium, vocatur. Vt tandem vnum alterumque exemplum Virgae aureae ad Eupatorium Cannabinum reuocandae non desint: sistimus *Virgam auream Indiae Orientalis*, lanuginosis flosculis albis, quae anne rectius sit, de Eupatorii Genere quaerit *Cl. Plukenett. i)* Huc spectat quoque *Virga aurea mai.* s. Hb. Doria folio sinuato hirsuto, Slone Catal. rarior. Pl. Iamaicens. quae flore et fructu ad Eupatorium Cannabinum accédere describitur, dum flores utique nudos s. non radiatos regulares, in caule etiam ramoso versus fastigium umbellatim digestos, seminaque papposa gerit; et nihilominus tamen *Cl. Raius, k)* qui tantam descriptionem ex Slone suppeditat herbisque flore discoide nudo papposo l. c. accenset, Virgae aureae nomen retinuit. Iam nihil dicamus a nonnullis quoque ad Eupatorium Cannabinum referri *Virgam auream Linifoliam*, quam vero §. antecedent. vel ad Comam auream vel Bacharin spectare suspicati non sine argumento sumus.

§. XXXII.

Porro conuenit *Virga aurea* cum *Serratula Tinctorum* flore composito, flosculis regularibus, seminibus nudis pl. papposis, caule ramoso, perianthio squamoso, sed differt *Serratula*, quod flore sit composito ex regularibus tantum, flosculis in singulis ramis non spicatis, perianthiis laeuibus, angustis et fere cylindraceis, squamis appressis, staminulis in flosculo pluribus; Tantam igitur ob differentiam male admodum *Morisonius l)* *Serratulam* ad *Virgam auream* eiusque Genus transposuit et perperam aeque *Cl. Ammannus m)*

Serra-

i) Pukerandee Malabaror. Almagesti Botanici Mantissa p. 188. ad fol. 389.

k) Hist. PL. T. 3. Lib. VI. fol. 167. num. 7.

l) H. BL. p. 386.

m) Charact. PL. 238. in notula.

Serratulam Tinctorum Virgis aureis immiscuit, eamque excludere a virgis aureis veritus est, cum certe differentia non sit levis, femina namque Serratulae breuem habent villum cristatum, flores sunt in singulis ramis singuli, quare *Morisonius* se correxit peculiare genus dicens. n)

§. XXXIII.

Sed denique aliquatenus etiam conuenit Virga aurea cum nonnullis plantis flore composito ex irregularibus tantum, seminibus papposis. Nominare e. g. liceat *Sonchum* et *Hieracium*. Conuenit cum his quidem Virga aurea flore composito, seminibus papposis, perianthiis in caule ramoso, squamosis, et in Hieracio quidem squamis inaequalibus, fere vt in Virga aurea, differunt vero, imprimis quoad differentiam inter ipsum Hieracium et Sonchum, florendi nempe modo, quatenus Hieracium flores singulos, Sonchus vero multos in caulibus profert. Sic porro a Virga aurea Hieracium et Sonchus differunt, quatenus sunt flore composito ex irregularibus tantum s. flosculis semiflosculosis tantum, flore, vt *Cl. Raius* loquitur, natura veluti pleno, planifolio, in Soncho quidem, capitulo conico, squamis decussatis crassis, lento quodam humore sibi agglutinatis, dum floret, marcescente autem flore disiunctis et arescendo deorsum inclinantibus. Porro: Sonchi semina sunt compressa, oblonga, minutis saltem capillamentis ornata, thalamo vere conico affixa, caules etiam Sonchi teneriores et fistulosiores sunt. Hieracium tamen simpliciter dictum iterum differt perianthio squamoso tereti, seminibus striatis longioribus, angulosis non compressis, nudo vt plurimum thalamo ad maturitatem repositis, caulibus quoque

n) H. O. postea Part. III. fol. 133.

quoque iuxta *Raium* o) non fistulosis. Quibus praemissis notanda iam est: *Virga aurea foliorum limbis asperatis* Cupani, cuius folia, quoad figuram ab Hieracio *Sabaudum* Lob. haud abludere videntur ad mentem CL. Scherardi, PL. Suppellectil. flores tamen multo minores sunt, quae ex Plukenettii p) sententia ad *Sonchorum* genus referenda est, vel mente haesitante, l. c. p. 118. dicenda est: *Hieracium fruticosum Sonchites*, fol. limb. spin. asp. floribus parvis.

§. XXXIV.

Tempus iam et commodissimum hic quoque locus erit, de florescendi et fructum maturandi tempore vnum alterumue adiicere verbum. Equidem pro Specierum varietate, tempestatis, tellurisque ratione variat utique tempus; sic I. B. T. 2. 1063. se ipsum observasse testatur, alias *Virgae aureae* species, florem ostendere Iunio, alias Iulio, et rursus alias Augusto. Omnes quorum plantas enumerandi methodi a tempore florendi procedunt, *Virgas aureas* recensent inter plantas, quae florem gerunt maturantque Iunio, Iulio et Augusto, quemadmodum e.g. ex pluribus testantur, Rehfeldius, q) I. G. H. Kramerus, r) Dillenius, s) aliique. Hic Lipsiae varias *Virgae aureae* species dicto tempore vidimus in flore, floremque diutius durasse, aliquando brevius, semina obtinuimus Augusto aut Septembri: prout nimirum tellus foecunda plantarum mater erat benigna vel nouerca, alimentum vel largius vel

o) Methodo PL. Emendat. et Aucta pag. 30.

p) Amaltheo Botan. p. 209. et 118. de Hieracio.

q) Hodego menstruo p. 88. prodiit Halae 1717 8vo.

r) Tentamine Botanico s. Methodo Rivino-Tournefortiana p. 129. Dresdae 1728. 8vo mai.

s) Catalogo PL. circa Gissam pag. 164.

vel parcius praebens vel etiam prout aer atmosphaericus magis, minusque fauebat. Interim CL. Gottschedius r) florescendi tempus optimum sub eleuatione poli 46. 47. 48. 49. et Sole in Leone existente notauit. Quod aliorum arbitrio relinquimus.

§. XXXV.

Folia, caulis, radix, sicuti suppeditant differentiam plantarum specificam, ita etiam non male habitus externus Virgae aureae haecenus dictis annecti iam poterit. Nolumus autem taediose hic repetere, quae haecenus in singulis fere §. occasione plurimarum specierum recensitarum simul notauimus, neque ad *faciem Virgarum aurearum proprie dictarum vnice*, sed quoque *reliquarum habitum* externum respicimus. Folia igitur mirifice variant. Si insimul Virgae spuriae considerentur. Respectu enim *quantitatis* vel *circumscriptionis* et *figurae* sunt oblonga, plus, minus lata, acuminata, in his illisque, nunc superficietenus in margine serrata, crenata, integra, obtusa, uti e.g. in Virga aurea angustifolia minus serrata. C. B. P. 268, quae §. 22. Iacobaea est, in Virga aurea vulgari latifol. I. B. H. PL. T. 2. 1062, monet tamen C. B. P. 268 no. IV. hanc variare foliis, quae saepe sine crenis, aliquando saltem minus conspicuis serrata sunt, aliquando etiam foliis obrotundis oblongis, imis quidem palmam fere latis, superioribus autem minoribus; in Virga aurea latifolia serrata C. B. P. 268 no. II. f. Solidagine Saracenica latifolia serrata I. B. T. 2. 1063. quae pariter est §. 22. Iacobaea, cui triplo latiora I. B. l. c. quam modo dictae folia, longioraque, coeteroquin similia adsignat; attamen C. B. l. c.

r) Flore Prussica pag. 287 quae prodiit c. nitid. Iconibus, Regiomont. 1703. 4to.

I. c. monet hanc etiam variare foliis, longioribus, brevioribus, ferratis tamen ; in Virga aurea angustifolia ferrata C. B. P. 268. num. III. f. Solidagine Saracenica angustifolia I. B. T. 2. 1063. quae iterum Iacobaea est §. 22. folia nascuntur palmum et sesquipalmum longa, unciam unam aut duas lata, similia fere foliis Salicis auriculatae, unde Park. Saracenica vera salicis folio dicitur, Doriae instar per ambitum crenato, tenuiori tamen. Sed porro alia animadverti solent folia respectu *Situs et Ortus*, quando vel sunt sessilia, vel pedunculis innata respectu *Superficie* laevia, rugosa, hirsuta, glabra, respectu *coloris* incana, plus, minus viridescencia, variegata, vel etiam respectu *odoris*, graveolentia, inodora etc. Sic enim e. g. in Virga aurea maiori f. Doria C. B. P. 268. num. I. f. Doria I. B. H. PL. T. 2. 1064, f. Alismate Matthioli f. Monspeliensium, quae Iacobaea est §. 22. folia sunt sessilia, i. e. sine pedunculo cauli adnata, pingua, nervos secundum longitudinem habentia et C. B. I. c. aculeum insidere dicit foliorum summitati, quemadmodum Monspessuli se observasse testatur, hinc etiam esse duas singulares in Lobelii Iconibus et Lugdunensi Historia ; porro in Virga aurea f. Solidagini angustifoliae affini, f. Lingua avis Dalechampii I. B. T. 2. Lib. XXIV. 1063. quae etiam §. 22. Iacobaea, sessilia pariter sunt folia, absque pedunculis, et subtus veluti tomento obsita ; In Virga aurea Mexicana C. B. P. app. 521. f. Virga aurea Limonii folio, panicula vno versu disposita Morison. H. Bl. 220. f. Virga aurea Virgin. Bod. a Stapel in Theoph. 365. folia deprehendantur crassiuscula et splendentia. In Solidagine maxima Americana Cornuti folia sunt subpingua et sine ordine hinc inde disposita, saponariae formam habentia et mille foraminibus quasi pertusa,

vti alias in Hyperico obseruamus, vti fidem facit *CL. Rarius* s) de qua tamen, quod non sit Virga aurea proprie dicta, §. 12. iam superius monuimus. In Hb. Doria minori Americana *Parkins.* Th. Bot. 542. rigida crassa et per hyemem etiam virentia sunt folia; In Virga aurea montana Scrophulariae folio, cuius §. 14. mentionem fecimus, teste *Plukenettio*, t) folia alternatim sunt disposita, Scrophulariae simillima. In Virga aurea Americ. frutescente *Pluk. Almag.* 389. folia sunt glabra, subtus caesia, §. 20. superius; In Virga aurea Alpina rigid. fol. Laurinis *Bocc.* u) Lauri folio sunt simillima sed rigidiora, quam passim in Alpibus Rhaeticis et Helueticis obseruauit *CL. Io. Iac. Scheuchzerus* x) censetque p. 72. l. c. non differre a Virga aurea angustifolia minus serrata *C. B.* et Virga aurea latifolia vulgari *I. B.* Molliora vicissim sunt folia Virgae aureae longo molli et lanceolato folio Alpinae *Bocconis.* y) Longe plura huc spectantia silentio praetermittimus, breuitatis ergo, vnicam saltem Virgam auream montanam *min. Bocc.* superaddituri, quae ad radicem folia habet purpurascencia, plura longa, serrata, mollicellis pilis hirsuta, quemadmodum describitur a *CL. Scheuchzero.* z)

§. XXXVI.

Folia excipiunt caulis, ramuli, atque si adsunt, in quibus-

s) H PL. T. 1. Lib. VI. Cap. IX. fol. 279.

t) Phytograph. Tabula 253. figura 3.

u) Museo Di Piante Rare Della Sicilia etc. in Venet. 1697, 4to mai. Decade seconda p. 31. Tab. aenea 16.

x) Itinere Alpino Ildo, Obseruat. Botan. adiectis.

y) l. c. Decade Terza p. 34. et Tab. aenea 30 depingit.

z) iuxta *Boccon.* l. c. Decade duodecima p. 169. Tab. 118. in suo Itin. Alp. Ildo obseruat. Botan. pag. 71.

quibusdam enim defunt, pedunculi. Est autem caulis herbae nostrae, illa ex radice emergens Virga, quae si breuior solito, nullos quidem in ramos et brachia diuiditur, si vero laetius assurgit, quosdam ramos in superiore parte dispargere amat. Respectu itaque ramulorum et petiolorum, ramosus Virgae aureae caulis dicitur, quo statim differt Virga aurea a discoideis radiatis, caule simplici non ramoso, e. g. Tussilagine, Bellide, Taraxaco etc. harum enim caules simplices vere sunt, i. e. non ramosi; Virga autem aurea in caule ramoso inque singulis ramulis fert flores fructusque suos, non singulatim singulos, sed plures, in spicis secundum ramos digestos; et sic quidem caules et rami eius, ratione florum et fructuum singulari modo digestorum determinati sunt, i. e. non in summis caulibus seorsim, sed spicatum, uti quae §. 20. recensentur, aut paniculatim vel thyrsatim, uti Virgae aureae spuriae, quae §. 21. notatae fuerunt, quo ipso facile ab aliis captatis e. g. Cyano, reliquis etiam paribus et a Corymbiferis radiatis, quarum caules summitatem habent sphaericam e. g. Carlina, Xeranthemo, Matricaria, etc. itemque a Discoideis quibusdam, statim distinguitur: Nec quidem omnis Virga aurea adeo exacte a medietate caulis, sed aliae etiam a summitate ramulos emittunt, imprimis illae, quibus flosculi in pedunculis longa serie sunt adnati, siue spicam formant arctissime condensatam siue laxiorem, si nempe modum florendi non in solis Virgis aureis genuinis ac proprie dictis, sed in improprie dictis quoque simul considerare liceat. Porro caules ratione *figurae* sunt teretes, striati, in aliis magis rotundi, in quibusdam nonnihil reclinati, respectu structurae et superficiei sunt hirsuti, pilosi, inque aliis glabri, intus medullosi, fungosa pulpa albicante infarcti et herbacei,

tandem caules Virgae aureae *Situs* et *Staturae* intuitu recti sunt plerumque rigidi, propriis viribus in erecta sua statura, situque recto sese sustentantes; in aliis quidem procerior est caulis e. g. ad duos cubitus in Virga aurea latifolia vulgari; in aliis tricubitalis e. g. in latifolia serrata, in aliis rursus productior elatiorque, sic Virga aurea angustifolia in longitudinem saepe quinque vlnarum accrescit, et Virga aurea Americana altitudine est fere sesquipedali, atque Solidago maxima Cornuti §. 21. in tantam proceritatem attollitur, qualem vix cubiti quatuor impleri solent. E-contra: Virga aurea humilis Alpina est triplo minor Virga aurea vulgari, a qua etiam nonnisi statura parua discrepat Virga aurea montana minor §. 21. et praesertim Virga aurea omnium minima fl. maximo caulem omnibus reliquis minorem breuioremque obtinens. Tandem *colorem* caulis si spectamus, egregie viridescit, vel in aliis leuiter et grate purpurascit: neque lactescens obseruabitur, quibus omnibus probe pensitandis non parum ab aliis consanguineis distingui potest Virga aurea genuina, simul cum spuriis quoque Virgis aureis considerata.

§. XXXVII.

Radix, qua firmatur planta nostra, succumque nutrimentum ore quasi suscipit poris humum versus hiantibus fibrosa est in plurimis fere speciebus, constructa, ex multis crassiusculis, longis et albidis vel fuscis filamentis per terram hinc inde actis oblique, corpore fibrillis intertexto, viua quoque est in plurimis speciebus, i. e. perdurans in terra perque hyemen restans, caule quamuis marcescente, redeunte autem vere nouas sumit vires recaulescens denuo, quapropter perenne quoque plantae Genus §. 2. in Definitione, et §. 4. in Definitionis explicatione merito nuncupauit-

pauimus, quod *CL. Stifferus* Botanica sua Curiosa testatur his verbis: *Bleiben den Winter über im Lande und dau- ren lange Jahre.* Interim, noua licet aggeneratione annua facta, determinatus tamen durationis terminus adsignari non potest, dum aliae plures, aliae pauciores annos durant; imo, si Virga aurea annua *Zan. 205.* non esset potius vel *Aster, §. 22.,* vel *Conyza §. 24.* omnis quidem Virgae aureae species perennis saluari posset. Variat autem radicis habitus, faciesque non parum pro Specierum varietate singulari. Sic radix Virgae aureae montanae minoris *Boccon. l. c. a)* ipso etiam *Scheuchzero b)* annotante, nodosa est crassior inque fibras longiores terminata, quae purpureo colore sunt vestitae. Vltcrius, radix Virgae aureae vulgaris latifoliae *I. B. f.* Virgae aureae angustifoliae minus ferratae *C. B. P.* obliqua est, et fusca frequentes dimittens fibras albicantes, radix porro Virgae aureae Nouae Angliae *f. ex noua York c)* pariter constat multis fibris albicantibus et in terra late se diffundentibus, quamuis et haec vera non sit Virga aurea, sed *Iacobaea §. 22.* Non absimili modo sese habet radicis facies in his illisue Virgis aureis veris aequae ac ad aliud Plantae Genus spectantibus. Neque etiam Sapore ac Odore destituitur, Gustu certe aromaticas prodit particulas, et quaedam etiam species radice sunt grate odorata e. g. Virga aurea fol. ferrat. hirsut. *American. Plukenetii d)* et *Morisoni. e)* Denique *Asphodeli* radice descri-

a) Museo rar PL. p. 169. Decade 12. Tab. 118.

b) Itiner. Alpin. II. Descriptione et Obseruat. quidam Botanic. 101. pag. 71. edit. Londini in 4to mai. anno 1708.

c) Paradiso Batauo pag. 243. seq.

d) Phytogr. Tab. 236. fig. 2da.

e) Praeludiis Botan. Horti Bles. 323. quae pro Virga aurea Canad.

describitur, Virga aurea Americana flore maximo a *Tournefortio* f), quales radicis varietates facile plures adduci possent, si Virgas aureas omnes improprieque tales, huc trahere non vereremur adhuc alias.

§. XXXIIX.

Sicut duo sunt in vniuersum agriculturae munera, sere et colere; ita propagationem et culturam Virgae aureae non possumus non breuissimis quodammodo delineare; procedit autem et Satione et Propagatione, Semine et Radice. Radix equidem recisa aut auulsa quoque simpliciter terrae committitur, qui anima adhuc sua vegetante instructa, alimentum terrae facile suscipit, mox agit et in nouas soboles excrescit facillime, iuxta illud fere Lucretianum, se propagari patiens:

*Crescit ut arbuta et foetus in tempore fundit,
Quod cibus in totos usque ab radicibus imis,
Per caules et per Ramos diffunditur omnes.*

Cl. Io. Andreas Stifferus, g) propagandi Virgae aureae methodum lingua vernacula exprimit his verbis: Die Virgae aureae werden durch Zertheilung der Pflanze süglich vermehret, welches im Frühlinge oder Herbst geschehen kan, caue saltem, ne propagatio aut satio intempellue et minus congruo anni tempore coeloque instituat. Bene namque *Virgilius* in Georgicis monet agricolam herbarumque cultores, immutatis quodammodo mutandis

Nec

hirsuta habetur paniculis minus speciosis Cat. Hort. Reg. Paris. 186.

f) Institut. Rei Herb. CL. XIV. Sect. I. Genere II do pag. 485.

g) Medicinae quondam in Academia Iulia P. P. Botanica sua Curiosa p. 223.

*Nec tibi iam prudens quisquam persuadeat autor
Tellurem Borea rigidam spirante mouere.*

*Rura gelu tum claudit hyems, nec semine pacto
Vere tument terrae et genitalia semina poscunt.
Candida venit avis longis inuisa colubris
Prima vel autumnii*

Ast tamen ex seminis satione aequae prompte succedit propagatio, nimirum iam supra, ubi de fructu verba fecimus, §. 18 et 19. dictum fuit, semina in extremitate suum germen reconditum habere, cuius beneficio terrae commissa germinant et progerminant: miram seminum Virgae aureae foecunditatem testatur *CL. Boerhavius*, h) semina, inquit, Virgae aureae sine vlla difficultate germinant statim a vento hinc inde agitata et in terram delapsa; procedit haec foecunditas, singulari vegetatiua virtute, dudum omnibus laudata, hortulanis aequae ac Physicis rationalibus experta, quam *CL. Sturmius*, i) suo e plurimis comprobatur testimonio, est in plantis, inquit, vis aliqua, ex effectibus ipsis cognita, qua quacumque earum ex suo semine terrae commisso propullulat, deinceps sensim grandescit, et cum ad certam staturam adoleverit, plurima iterum semina simillima progenerat. Hoc sensu Veteres. k) semen dixerunt plantam in potentia, vel totius plantae quasi compendium et complementum, l) in se actu animatum. m)

§. XXIX.

h) Historia PL. Horti Acad. Lugd. Bat. P. I. p. 148.

i) Physic. Erotemat. p. 651.

k) e. g. *Iul. Caesar. Scaliger* Libr. de PL. falso Aristoteli attributis Lib. II. p. 97. Columna 2.

l) *Scaliger* in Lib. III. *Theophr.* de caus. PL. C. 31. pag. 215. et in Lib. IV. pag. 225.

m) idem cap. XVII. in Lib. I. *Theophr.* p. 66.

§. XXXIX.

Tellus equidem foecundissima plantarum mater fere ubiuis locorum sponte obuiam sistit Virgam auream, genuinam imprimis deprehendimus in locis montanis, in humidis, ad fossas, ad riuulos, in syluis hortisque, culturae aequae ac naturae solius ope prognatam, quod ipsum laudatus *Stifferus* l. c. his verbis exprimit: *lieben eine gute gemeine Erde, viel Feuchtigkeit, wachsen so wohl an schattigten als zur Sonne gelegenen Orten.* Sicut tamen una regio terrarum prae altera peculiaribus a DEO exornata est gazis, deliciis herbisque; ita etiam Virga aurea unam prae altera regionem amat et pro dulci natali solo eligit. Licet adeoque vera Virga aurea nunc per totam Europaeam communis planta sit, tamen *CL. Hermannus Boerhaave* n) plantam patriae intuitu Canadensem primitus existimat fuisse, semina autem ad Europae regiones allata. Longe autem lateque spurias aequae ac veras virgas aureas iam esse diffusas docent innumeri tot tantique plantarum catalogi, qui Virgas aureas licet minus bene ordinatas notarunt Affricanas, Mexicanas, Siculas, Pannonicas, Virginianas, Germanicas, Lusitanicas, etc: Sic etenim in specie diligenter notarunt e. g. variis in locis circa Basileam *I. B. o)* et *C. B. p)* in Aglia et Insulis adiacentibus, in ericetis et montosis syluis *Io. Raius*, q) in litore Pisano inter iuncos et iuniperos, in arenosis tumulis *CL. Tili*, r) in

n) Hist. PL. quae in Horto Acad. Lugd. Bat. crescunt Parte I. p. 148.

o) Hist. PL. T. 2. p. 1062. circa Geneuam, Monspeliique Patauii, Tiguri, Ferrariae, etc.

p) Catal. PL. p. 79.

q) Catalog. PL. Edit. II. Londin. anno 1677. in 8uo p. 306. et H. PL. T. I. Lib. VI. Cap. IX. p. 278. T. 2. app. H. PL. 1859. Tom. III. Lib. VI. p. 167.

r) Catal. PL. Horti Pisani, Florentiae anno 1723. in fol. p. 173.

in Silesia, in nemorosis et saltuosis opacis, laetis pinguibus-
que locis *Casp. Swenckfeldius*, s) circa Laubani Lusat. in
asperis et montosis, incultis, acclivibus, paludosis et um-
brosis *Io. Casp. Gemeinhardtus*, t) circa Warsaviam *) in lo-
cis paludosis, arenosis, pratis *Simon Pauli* u) idemque x)
in Horto Medico Oxoniensi, Groenigeni etc. porroque
in agro Noribergensi *Volkamerus*, y) circa Gothobur-
gum Chloris Gothica z) in Prussia sponte hinc inde *Gott-
schedius*, a) circa Gissam *Dillenius* b) circa Tubingensem
arcem *Duernoy*, c) circa Ienam *Ruppius*, d) circa Ha-
lam Saxon. *Rehfeldtius* e) et *Buxbaumius* f) in Horto
Med. Helmstädiensi *Stifferus*, g) et *C. L. Heisterus* nunc
eiusdem horti praefectus, **) Vitembergensi *C. L. Io. Henri-*

H 2

cus

- s) Catal. Stirp. et Fossil. Lips. anno 1601. in 4to. Lib. I. p. 219.
t) in Catal. PL. in usum Botanophil. meth. botan. Budissae anno
1724 in 8vo p. 163.
u) Viridar. Catal. PL. indig. p. 323 et 241. et 287. PL. Horti regii sub
arce regia.
x) Viridariis var. Reg. et Acad. Hassn. 1653 in 12mo p. 393 et 691.
*) Virga aurea angustifol. minus ferrat C. B. P. Polonice Złota.
Rozga pariter ac Virg. aur. latifol. ferrat. C. B. P. recensetur
p. 131. in Viridario Warsaviensi *C. L. C. H. Erndtelii*, *Sac. Reg.
Mai. Pol. et Elect. Sax. Archiatri*, Viri de Historia Natur. et im-
primis Botanica meritissimi, laudatissimus hic PL. circa War-
saviam crescentium Catalogus Alphabetice quidem conscri-
ptus, characterem tamen plantarum iuxta *Methodum Rivin.*
subiunctum ubique gerens annexus est Warsaviae physice illu-
stratae, quae Autore *C. L. Erndtelio* prodiit Dresdae in 4to an. 1730.
y) Flora Norib. p. 402. z) p. 123.
a) Flora Prussica p. 286. b) Catal. PL. p. 164.
c) Designat. PL. method Tournef. p. 152. d) Flora Ienensi p. 169.
e) Hodego Botan. menstruo p. 88.
f) Enumeratione PL. vna cum charact. et virib. p. 338.
g) qui prodiit anno 1699. in 8vo p. 42.
**) Indice PL. Alphabetico ordine conscripto, vna cum Novis
PL. Generibus

cus Heucherus h) Nos quoque circa Lipsiam nostram passim deprehendimus ad fossas, riuulos, sylvas, inque Hortis Lipsiensibus e.g. Bosiano i) ac in Hortulo nostro Medico pro Publicis Lectionibus et demonstrationibus colimus, ut iam Locorum prolixiorum mentionem non faciamus, quorum vel hinc inde in §. sibus hisce mentio iam est facta, quod opus esset nimiae et superfluae prolixitatis.

§. XL.

Certum est et indubitatum, non minimam, si non rei herbariae constanti quadam methodo digestae, tamen materiae medicae partem priscis et antiquissimis Medicis praecipue autem Graecis et Arabibus esse in acceptis ferendam, unde non incongrue quaeritur, an, et quo titulo Virga aurea ab ipsis fuerit unquam descripta? *Hippocrates* ex profapia Aesculapiorum k) ante CHRISTVM natum viuens, ingentem quidem rei herbariae amorem et longinquis itineribus, huius causa susceptis, et Scriptis quoque suis probauit; parum tamen aut nihil certi habemus ex diligentissima eius lectione, unde veram nostri temporis Virgam auream ab ipso descriptam, iure colligere possumus. Meminit quidem *Conyzae* et *Panacis*, l) quibus forte intellexisse Virgam auream videri possit, maxime cum insignis sit *Conyzae* cum Virga aurea affinitas, a nobismet ipsis §. 23. adstructa, et quoque quaedam ad *Conyzae*

h) Anat. et Botan. P. P. p. t. Archit. Reg. Pol. et Elect. Sax. qui prodiit in 8uo maiori anno 1711. pag. 48.

i) tum eo, quem 1713. edidit Elias Wein, pag. 114. cum altero, quem publicauit 1723. A Frid. Wehmann continetur.

k) decimus octauus in ordine, uti ex Tabula Genealogica operibus eius, Edition. Lindenianae, praefixa liquet.

l) Sect. V. de natura muliebri p. 134 et Libro I. de morb. mulier. Sect. V. p. 191.

zae species, magis rectiusue reducendae sint Virgae aureae, iuxta §. 24; sed obstant verba, m) quibus Conyzam suam Apio crispo similem et odore intolerabili descripsit, qualis descriptio in Virgam auream non quadrat, maxime cum Apium tanquam Umbella, nec flore nec fructu, comparari tanquam vilo modo simile possit. Deinde Panaces quod attinet, *Caesalpinus* quidem, n) Virgas aureas inter Panacis Genera, ob virium praestantiam apud antiquos censet numeratas; ast *Hippocrates* ad minimum, plane nullam Panacis sufficientem reliquit descriptionem botanicam; Vires etiam quas adscripsit o) Panaci, l. c. ad Virgam auream applicari nequeunt. Sed porro ex antiquissimis evolvere liceat *Plinium secundum Veronensem* Naturae illum Bibliothecarium, quamvis in Botanicis saepissime confusum, aliena fide deceptum saepeque diuersam viribus eandem herbam facientem probe sciamus, quem magni tamen facit *Muntingius* p), namque non defunt, qui huic perspectam Virgam auream, propterea *Leucographin Plinii* dictam, volunt q) cum tamen ipse *Plinius* r) loco, H. N. ad quem prouocant basiatores eius, fateatur ingenue, se nequidem reperisse scriptum, qualis esset *Leucographis* Planta, vnde nihil plane amplius l. c. de ipsa profert, quam quod ad sanguinis excreationem, foeminarum profluuium et vlcera explenda valeat, interim sicuti plures dantur plantae, hoc ipso vsu medicamentofo cum Virga

H 3

aurea

m) Libro II. Sect. V. p. 233.

n) Lib. XII. Cap. XLII. pag. 503.

o) Sect. V. p. 134 et 136 de natura muliebri.

p) De Herba Britannica p. 33. Cap. IV.

q) Anguill. 2. Sent. III. et I. B. H. PL. T. 2. fol. 1063.

r) Historia Mundj, Edit. Basil. in fol. de anno 1530. Libro XXVII. fol. 493. lin. 38. 39. 40. 50.

aurea bene conuenientes, ita neque ex usu Leucographi cum Virga aurea communi certo determinare possumus, an praecise *Plinius* hoc nomine Virgam auream intellexerit; unde etiam suo iam tempore *Petrus Pena* s) cum suo *Matthiade Lobel*, *Medico Clarissimo*, irridere nullus dubitauit, omnes, qui Leucographin *Plinii* esse Virgam auream crediderunt. Pergamus ad Coaeuum eius, *Dioscoridem Anazarbensē*, quem tanti fecit *Galenus*, ut ei soli, ex veteribus, in simplicium descriptione fidendum esse, aperte dixerit: eodem vixit seculo *Pedacius*, cognomine alias vocatus veterum consummatissimus in Medica Materia t) In hac equidem Lib. III. Cap. CXXVII. fol. 431. Conyzae, et Lib. IIII. Cap. XXXIV. fol. 481. Chrysocomes meminit, quam Achilleam dixit et ut Millefolium descripsit, porro Lib. III. Cap. CXV fol. 540 Asteris, sed Attici mentionem fecit, quae loca tamen omnia vix ac ne vix quidem Virgae aureae descriptionem continent; E contra non pauci sunt, qui *Dioscoridem* sub Sideritide quadam denotasse et intellexisse Virgas aureas existimant. Proponit autem *Dioscorides*, u) Lib. III. Cap. XXXIII. Sideritides tres, fol. 480: clausit nempe Interpres vno eodemque Capite *Dioscoridis* κεφ. χις. κεφ. χις'. et κεφ. χις'. quae *And. Matthiolus* Comm. x) in Lib. IVtum *Dioscorid.* fol. 451. Cap. XXIX. Cap.

s) Stirpium Aduersariis nouis Londini 1570 in fol. p. 125, vbi an Leucographis *Plinii* sit Virga aurea quaerit.

t) Πεδάκις Διοσκορίδης Αραζαβεως περί ὕλης ἰατρικῆς. βιβλία Ε'. cum Interpretatione Marcelli Virgilii. Coloniae. MDXXIX. in fol.

u) Περί Σιδηρίτιδος κεφ. Χις. περί ἐτέρας σιδηρίτιδος κεφ. Χις. et κεφ. Χις'.

x) qui prodiit Venetiis MDLIII. et fol. 1001. vsque ad fol. 1004. maioris Editionis, Commentar. in sex Lib. *Dioscor.* quae fol. mai. prod. Venetiis MDLXV.

Cap. XXX et Cap. XXXI. versione sua recenset, siue autem ipsa *Dioscoridis* graeca verba, siue *Marcelli Vergilii* s. *And. Matthioli* versionem intueamur, vix tamen sufficientia reperire possumus monumenta, vnde virgam auream l. c. descriptam ab ipso fuisse liqueret, imprimis cum *Dioscorides* tres suas *Sideritites* a habitu magis externo facieque, foliis, caule ramulisque, quam a flore fructuque luculenter, quin potius minus sufficienter et obscure admodum descripserit, nihil profecto vere afferens quod ad *Virgae aureae* Genus declarandum quadret, nisi forte vsum medicinalem cum *Virgae aureae* viribus bene quidem conuenientem quodammodo declarans. Subnectit quidem *Matthiolus* in *Commentario*, occasione *Sideritidum Dioscoridis*, aliquid de *Virga aurea*, eiusque faciem et vires describit, imo in citata editione de an. 1565. fol. mai. p. 1005. non solum aliam ordine quartam *Sideritidem*, sed et p. 1006. *Virgam auream* *Icone* singulari depingit, proluxiori quadam descriptione superaddita, et denique *Ioachim. Camerarius* y) in *Matthioli Kräuter-Buche* fol. 346. monet, quod prior *Dioscoridis* *Sideritis* sit *Marrubium aquaticum* *Tragi*, alteram conuenire cum *ruta* quorundam *canina*, non tamen omnino; ab *Aloysio Anguillara* *Pimpinellam* sanguisorbam pro *Sideritide* secunda haberi; accedente *Dodonaei* suffragio: Tertiam plane non censet, sed ipsi ignotam fatetur; quartam vero *Matthioli*, tribus prioribus superadditam *Sideritidem*, *Austriacam* nempe, suspicatur, forte: *Marrubium Pannonicum* *Clusii*, *Observationibus Pannonicis*, lib. 3. cap. 44. aut tamen iuxta *P. Penam Galeo-*
psin

y) *Kräuter-Buch* D. *Petri Andreae Matthioli* zum 4ten mahl gefertigt durch *Ioach. Camerarium*, *Frankfurth am Mayn* MDCXXVI, in fol. maiori.

psin quandam; seorsim deinde cap. XXXIV. Solidaginem Saraceniam describens duplicem, binis iconibus quoque distinctam, quod multorum Panacem Pharnaceum aliorum Chironium esse notat: anne vero ex his omnibus tandem fuit: *Dioscoridis* Syderitides pro veris esse Virgis aureis accipiendas? Rursus alii, ex simili praeiudicio, Sideritides Veterum Graecorum, Virgas aureas esse recentiorum, Virgam auream *Galeno* quoque *Pergamo*, qui post *Dioscoridem* vixit Seculo, P. Chr. N. II^{do}, cognitam descriptamque ab ipso fuisse, sibi aliisque persuadent, alio nullo argumento, quam quia Sideritidis mentionem pariter aliquam fecit, z) omnia autem, quae de Sideritide vnquam verba fecit l.c. *Galenus*, haec sunt: Sideritis habet quidem etiam abstergerendi quandam facultatem, sed plurima eius pars humida est et mediocriter frigida, paucula vero inest adstrictio, quare phlegmonem sedat et glutinat etc. cum igitur breuissimis adeo verbis virtutem Sideritidis et nonnisi vnus quodammodo adumbraverit, de charactere autem Botanico altum apud ipsum sit silentium, imo ne faciem quidem plantae vlllo modo descripserit, rursus non immerito dubitamus l.c. Virgam auream intellectam, multo minus descriptam contineri: Quamuis etiam hoc ipso Lib. VIII. Cap. 35. Panacem Heracleium Cap. 36. Panacem Aselepium et Cap. 37. Panacem Cheironium fol. 223. imo Cap. 175. fol. 243. in fine Libri huius VIII. Chrysocomen; Libro autem antecedente VII. Cap. 42. folio 201. Conyzam maiorem et minorem aliquot verbis descripserit *Galenus*, tanquam plantas, sub quibus Virgas aureas intellexisse cuiquam forte videri

z) vtilissimo libello, de Simplicium medicamentorum facultatibus, qui in ordine est Liber VIII. ex Libris illis vndecim, Tom. Vtq Operum Edition. Basil. de anno MDXLIX. Cap. 94. fol. 232.

videri poterat ; tamen ita imperfectae et prorsus insuffi-
 cientes eius deprehenduntur descriptiones, vt nihil minus
Galenum in mente habuisse credamus quam Virgas aureas
 nostri seculi. Properamus ad *Arabum* principem Medi-
 cum *Auicennam*, et tres insignes Medicos, *Serapionem* sci-
 licet, *Auerroim*, et *Razim*, quorum non minor apud Ara-
 bes est autoritas. a) Meminit equidem *Serapio* de Tem-
 peramentis Simplicium LXXVII. pag. 73. seq. Eupatorii;
 CCXVI. p. 147. Linguae auis, et CCLII. p. 167. Oppopo-
 nacis, imo CCXCVIII. pag. 202. Panacis Asclepii, quod
 etiam prae reliquis quandam Virgae aureae speciem desi-
 gnare videri poterat, ast tamen non prorsus sufficiens est
Serapionis descriptio, pro Virgae aureae Genere declaran-
 do. Sic etiam *Auerrois*, de Simplicibus, sese habet, Olibar-
 dum s. Eupatorium Cap. XLII. de variatione virtutum Me-
 dicinarum Simplicium, pag. 346. obscure admodum et ali-
 quot saltem verbulis descriptum ; *Rasis* denique Filii Za-
 chariae, de Simplicibus ad Almanforem, Oppoponax Cap.
 XXX. de Cain p. 392. et Lingua auis Cap. XXXIX. de Lem.
 p. 395. ita descriptum deprehendimus, vt nemini in men-
 tem venire possit minima suspicio, ac si his et similibus
 plantis Virgae aureae esset probabilis designatio suppeditata.
 Eadem tandem obscuritate laborat ipsius *Auicennae* Lin-
 gua auis b) s. *Lesan alafafir*, eiusque Oppoponacum c)
 cui quidem l. c. florem aureum et a Virga aurea non absi-
 miles virtutes adscripsit, quis vero in tanta veterum ob-
 scuri-

a) quorum opuscula, in linguam latinam versa vno volumine con-
 gesta *Othonis Brunfelsii* diligentia, prodierunt Argentorati in
 folio MDXXXI.

b) Lib. II. Canon. Tract. II do Cap. 435. p. 257.

c) Lib II do Canon. T. II. C. 528. pag. 279.

scuritate, vbi vix aliter, quam fere nominatenus et a viribus saltem suas plantas describunt cognoscere Virgas aureas ex adductis poterit? Manent certe inextricabiles difficultates Veterum Graecorum Arabumque plantas cognoscendi; sane ambigua, obscura et non sufficientia sunt, quae prostant monumenta, multas ob causas, quas dudum perspexerunt Consummatiss. Viri: d) vt qui tanto post temporis interuallo viuimus in errores facile induci possimus.

§. XLI.

Satis superque haecenus Botanicam Virgae aureae deduximus Historiam, tandem praesentis instituti ratio iubet ad Medico-Practicam progredi tractationem. Vti autem non Pharmacopaei solum sed Medici Practici quoque subinde in colligendis ad vsum pharmaceuticum plantis, Lunae Planetarumque phases harumque cursum et influxum studiosissime attendunt; ita eandem etiam cautelam obseruari volunt circa Virgae aureae collectionem. Sic enim e. g. Philomusus anonymus e) his verbis collectionem Virgae aureae commendat: Unter der Polus Höhe des 46. 47. 48. 49. Grads ist diß Gewächs am besten, die Wurzel soll man zu der Zeit, da die Sonne in den ersten Grad des Löwen kommt, graben, die Stängel abbrechen, so die Sonne in den 15ten Grad des Löwen ist, und wenn die Sonne in den letzten Grad des Löwen kommt, soll man die Blüthlein abnehmen. Suadet etiam

d) vid. CL. H. Conring. Introd. in art. medic. Cap. X. de re Botan. eiusdemque Scriptoribus §. XXII. p. 311. vbi plures exponit rationes.

e) im Horn des Heyls oder Deutschen Kräuter-Beschreibung nach der Himmlischen Einflüßung Cap. XIX. fol. XCVI. Strassburg in folio anno 1595.

etiam *Cl. Gottschedius* f) vt flores colligantur, sole occupante vltimum Leonis gradum. Equidem omni tempore agitata est et hodiernum agitur lis, an Planetarum Lunaeque influxus realis, an imaginarius et superstitiosus sit, negantibus aliis, aliis affirmantibus, patimur quemuis facile suo abundare sensu; interim tamen vanitatem ridet *CL. Fredericus Hoffmannus* g) dicens: Soli attribuitur signum Leonis, ratio, quia est signum calidum et siccum, Leo calidae est naturae, per consequens signum Leonis et signum Solis quadrat ad Virgam auream colligendam, quia haec planta calidae est naturae. Quicquid tandem sit: iusta tamen maturitas Virgae aureae, circa collectionem eius, probe est attendenda, a Sole autem plantarum matre et morte, vegetabilia vificante aequae ac mortificante, iusta pendet maturitas, ergo sicuti singulare suumque tempus florendi et fructificandi est Virgae aureae, ita etiam isto tempore, quo in optumo adhuc est vigore suo, vbi nondum marcida facta, immediate nimirum ante plenarium maturitatis statum, dum succus adhuc inest cauli ramisque, virtus in floribus et foliis, dum nocte enutrita, nondumque Sole meridiano languida facta, sereno matutino tempore colligi imprimis debet: Folia quidem, Mense Maio, vbi succus nutritius nondum in caules, ramos, floresque abiit; Flores econtra Mense Iulio, priusquam ad interitum properent, semine vires sumente, colligantur et in vmbra probe desiccentur, locoque congruo ad vsum pharmaceuticum asseruentur.

f) *Flora Prussica* quae Regiomonti prodiit 1703. p. 287.

g) *Animaduersion. in Pharmacop. Schroeder. Lib. I. C. XII. XIII. et XIV. §. XXXIII. pag. 33.*

§. XLII.

Vsualis autem esse officinalisque prae reliquis maxime solet: *Consolida* s. *Solidago Saracenica*, s. *aurea*, Trag. Fuchs. Dod. Lon. Lobelii Tab. Hb. Doria Gerardi Icon. quae dicitur *Virga aurea angustifolia serrata*, C. B. p. 268. Tertia in ordine, cuius mentionem facit §. 14. §. 21. et ad Iacobaeas reduxit §. 26. haec enim in plurimis officinis pharmaceuticis sub nomine, *Virgae aureae*, nulla addita speciei mentione, siue *Consolidae Saracenicae* ab antiquissimis h) hoc titulo accepta, et ad differentiam *Consolidae maioris*, i. e. *Symphiti mai.* *Consolidae mediae* i. e. *Bugulae* vel *Leucanthemi*, *Consolidae minoris* i. e. *Bellidis* vel *Brunellae Matthiol.* ita absque dubio nuncupata, non minus ac ad differentiam *Consolidae regalis* i. e. *Delphinii* s. *Calcatrippae*, hodiernum habetur ac dispensatur, i) sola atque vnica: cum tamen profecto reliquae antecedentes aequae, binae ac sequentes imprimis ordine IVta C. B. P. 268 vbi-que mereantur vt in officinas nostras reciperentur: Egregium est testimonium, quo vsum *Virgae aureae angustifoliae minus serratae*, cuius mentionem superius §. 14. §. 20. fecimus, quae nimirum est *Virga aurea vulgaris latifolia* I. B. et ad Iacobaeas reducta a nobis in Superioribus, confirmauit e plurimis Simon Pauli k) his verbis, haec quidem ad florum nitorem trium proxime praecedentium haud comparanda,

h) quo titulo iam habetur in Operibus Theophr. Bomb. von Hohenheim Paracelsi Part. VII. p. 421 in fragmento de re herbaria.

i) e. g. in der Stadt Ulm Apotheker-Tax p. 17. in der Stadt Görlitz officina pharmac. Buttneriana fol. 21. et fol. 27. in Catalogo Medicam. officinae pharmaceut. CL. Budaei Budiss. p. 107 et 123. ac in nostra Lips. Taxa Pharmac. p. 26.

k) Quadrip. Botan. CL. III. pag. 575.

da, ast viribus longe eas superat, et *Io. Schroederus* l) omnes quatuor in ordine Virgas aureas *C. B. P. 268.* tanquam officinales et medicinales 'Thesauro suo pharmacologico inseruit, et de quarta in specie monet quod 'Tertiae nimirum angustifoliae ferratae s. *Consolidae Saracenicae* surrogari apta sit. *Secundam* in ordine, nempe *Virgam auream latifoliam ferratam C. B. P. 268* tanquam medicinalem aequae ac *primam* in ordine, *Virgam auream maiorem vel Dorianam C. B. P. 268.* quamvis utraque *Iacobaea* rectius sit dicenda iuxta §. 22. admitti posse clavis verbis fatetur *Casp. Hoffmannus*, m) inquit enim l. c. §. 22. vsualis est illa, quae quarta in ordine apud *Baubinum*, licet sine errore uti possis et tribus anterioribus et *duabus posterioribus*: nullum enim hic discrimen essentiale est.

§. XLIII.

Usus igitur Virgae aureae medicamentosum recensituri ratione ponderatum et experientia probatum expertumque laudabimus. Ratione igitur Virgae aureae principia constitutiva ponderanda veniunt, ipseque modus operandi evoluendus erit. Pro detegendis particulis constitutivis Ratio uti suadet odore, sapore, chemia; Odor statim ac sapor diuersas inesse particulas, docent; aromaticas et sulphureo-salinas odore percipimus, nares pungunt salia et sulphura, in tunica pituitaria soluuntur et a spiritibus percipiuntur iudicanturue: Sapor initio non adeo ingratus, ingratus postea fit propter austeram plus minus amaritiem leuiter pungentem et parum quoque adstringentem, prodit Aromaticas, 'Terreas, Salinoque nitrosas et perpaucas sulphu-

l) Pharmacopoeia Medico-Chym. Lib. IV. CL. I. pag. 176 et 177. num. CCCLXI et CCCXLII.

m) De Medicam. officinal. Lib. II. Cap. LXIX. pag. 237. n. V. §. 22.

fulphureas particulas. Accedit Chemia Experimentalis, haec enim pariter docet heterogeneous inesse particulas n) Salino nitrosas, Terreas siue vti Tournefortio visum fuit o) Sal Sali Terrae naturali mixtum plurimis balsamicis oleosis et quas *CL. Koenigius* p) alcali forte determinauit; vel vti suo monstroso loquendi more illas exprimit *Paracelsus* q) ex Sale vitriolato Colcotarino seperato a phlegmate cum aluminoso et ex Mercurio Cinnabrino praecipitato in Sulphure Chironio. Comparat Ratio principia ista constitutiua cum natura morbi, cum causa morbi et symptomatibus, et quia Similia similibus, Contraria Contrariis curari debent, videt ratio, cohaerere partes constitutiuas Virgae aureae cum morbo, vbi blande adstringendum, absorbendum, alterandum, vbi tonus segnior fibrorum roborandus, vbi laceratae, erosae, vulneratae partes demulcendae vniendaeque, videt Ratio valere Virgam auream renes roborando, materiam sabulosam abstergendo ad Calculum: intelligit Ratio in quantum consolidare et calculum mouere dici possit: comprehendit Ratio, quo Sensu Veteribus dicta fuerit calida et sicca, et quare aliis frigida. Etenim *Goorgius a Turre* r) plantis frigidis in primo gradu, siccisque, secundo gradu accenset et ex recentioribus *CL. Gottschedius* s) calidam et siccam ordine fere secundo vocat: i.e. pauciores particulae constitutivae frigidae, aliae et potiores calidae esse videntur imprimis in floribus.

§.XLIV.

n) vid. *P. Hermannus* Lapide Materiae Medicae Lydio p. 37 et Cynofura Mater. Medicae p. 234.

o) Tractat. de Mater. Med. vsu et Analyfi Chym. Simpl.

p) Regno Vegetab. Sect. IV. p. 1083

q) Fragmento de Re herbar. Oper. Part. VII. pag. 421.

r) Histor. PL. quae prodiit Patauii in fol. 1685. Lib. II. Cap. VIII. p. 509.

s) Flora Prussica pag. 287.

§. XLIV.

Ad Rationem accedit Experientia, Analogismo procedens, a simili ad similem statum effectumque concludens, rationibus confirmata, quae grauiſſimorum Practicorum testimonio docet Virgam auream non ſemel in hoc et illo morbo exoptatum praestitiffe effectum, quare in congeneri morbo eandem denuo adhibendam ſuadet. Ad vetuſtiſſimorum Medicorum testimonia, quos ſub Sideritide vel Panace Virgam auream intellexiſſe, non pauci credunt, iam prouocare nolumus; laudem tamen *Caesalpini* t) ſilentio praeterire non poſſumus, qui ad *Arnaldum Villanouensem* prouocando hanc praedicat ad Calculum, vrinam pellendam, ad Tibiarum vlcera, fiſtulas, ad vlcera oris et columellae: et notatu perquam digna eſt obſeruatio, quam ex *Villano-*
vano de virtutibus huius plantae ſpecialius adducit *Io. Gott-*
ſchedius u) dum de Virga aurea latifolia ferrata C. B. P. 268. encomium eius his verbis memoriae prodidit: Vidi experimentum in quodam, qui habuit lapidem in veſica, et comedit dictam herbam cum ouis omni mane, per nouem dies, et fractus eſt lapis, et ipſe oſtendit mihi manum lapillis plenam; poſtea porro addit: omnia vlcera tam antiqua quam recentia cito conſolidat et dolorem haemorrhoidum in cibo vel potu ſumpta. Hoc ipſum alia iterum *Cl. Barclaii* x) obſeruatio egregie confirmat, ſiſtit nempe calculoſum huius herbae drachmam vnam, per triduum in Vino ſumentem, primo quidem die nihil vidiſſe ad morbum facere medicamentum, ſed biduo deinde repetitum, ſupra fidem eſſe, quam egregie feſellerit acerbiffimum morbum, ſordibus

t) Lib. XII. Cap. IV. pag. 503.

u) Flora Pruſſica pag. 287. No. DCCXLIV.

x) in Satyric. P. I. pag. 5. ſeqq. de Virga aurea.

bus namque pulvis abunde vesicam exoneravit, coenosum-
que sacharum pene sanguinis imagine pinxit. Traumat-
icam insuper et vulnerariam virtutem egregie docent plu-
res, e quibus saltem nominare liceat I. B. H. Pl. et verba eius
fere recitantem *Cl. Raium*, y) *Cl. Buxbaumium*, z) et *Cl.
Pontederam*, qui a) propria sua testatur experientia, se ipsum
hac planta peculiari experimento uti, ad vulnera, neque
solum extrinsecus, sed intrinsecus quoque virtutem ipsius
expertum esse. Alia insuper praeclara testimonia apud *Cl.
Medicos* deprehendimus, quod in omni putrido lentoque
morbo, et in pectoralibus affectibus cum successu dede-
rint, qualequid testantur *Piso*, b) *Boerhavius*, c) *Frider.
Hoffmannus*, d) *Solenander*, e) *Wedelius* f) et *Cl. Nenterus*,
qui g) etiam in Febre Hectica laudat. Sic de Virgae au-
reae diuerso admodum usu, vere valet illud *Galenii* h): quae
sensu simplicia videntur persaepe compositas obtinent vi-
res, imo vero nonnunquam contrarias, ast mirum hoc vi-
deri minime debet in id genus facultatibus, cum vni et
eidem medicamento vim calefaciendi et refrigerandi, aut
exsiccandi et humectandi, aut tenuium partium et cras-
sarum inesse appareat. Miratur *Iob. Michaelis* i) Virgam
auream

y) H. PL. aequae ac Catalogo PL. Angliae p. 306.

z) Enumeratione PL. agri Hallensis p. 339.

a) Dissertat. Botan. IX. p. 230.

b) de Serosa Colluuie p. 388.

c) Histor. PL. Horti Lugd. Batav. Parte I. p. 147.

d) Clau. Pharmaceut. Schroeder. Lib. IV. Sect. I. p. 566.

e) Consiliis Medic. p. 66.

f) Amoenitat. Mater Medic. Lib. I. S. I. C. IIX. seqq.

g) Methodo medendi pag. 289 et pag. 720.

h) Operibus Tomo V. Libro III. Cap. 13. p. 76. 77. de simplic. medicam.

i) Notis in *Schroederi* Pharmac. Cap. XI. quae insertae sunt Operi-
bus *Michaelis* Decani et Practici quondam Lipsiens. Celeb. p. 617.

auream a *Barclai* mire commendari contra calculum, quem usum non habere, credit, ideo quod adstringat et consolidet: enimvero existimamus nihil prorsus implicare, virtutem contra calculum in oppositione virtutis adstrictivae, valet namque contra calculum, non sub crassa illa voce *Lithontriptici*, sed renes roborando, materiam sabulosam abstergendo, organi diuretici tonum adiuuando, quo sensu erit et diuretica plane specifica virtus, et vulneraria et adstrictoria, maxime in sanandis diuturnis renum laesionibus et vlceribus ab exesione et laceratione acutioris calculi, vasa quidem aperta stringendo molliter, non tamen prorsus occludendo, abstergendo et detergendo simul, Natura nunquam otiosa manente, sed omnia pro saluberrima intentione diuersimode et sapienter dirigente.

§. XLV.

Parari autem possunt ex Virga aurea, Infusa, Decocta, Cataplasmata, Gargarismata, Iniectiones, Balnea, Tresenethum vel Unguenta quoque. Flores equidem facilius menstruo commodo suas sub Infusione vires communicant, folia autem decoctionem magis postulant. Sic non solum ingreditur Virga aurea Infusum Diureticum k) et contra mictum cruentum l) *Cl. Nenteri*, sed et decoctum vulnerarium *Mynsichti* m) atque Decoctum Massam sanguineam emendans *Wepfferi* n) aliasque officinales potiones vulnerarias,

k) *Cl. Nenteri* Medic. Pract. Part. I. p. 260.

l) *Praxi Speciali* C. 12. p. 83.

m) quod commendat *Horstius* Dispens. Med. Tom. 2. p. 247.

n) quod describit *Königius* R. V. p. 1084.

rarias, quales sistit *Cl. Michaelis* o) *Cl. Boerhavius* p) autem sola folia rite siccata addito melle in pulmonum ulcere et pectoris, vulneribusque pro infuso; integra vero Capitula ex aqua decocta, specificè versus aquam inter cutem *Cl. Pontedera* q) commendat, idemque l. c. integram herbam potam mire extollit pro vulneribus absterforia qualitate, nec non in alui fluxionibus. Sic quoque pro Clystere integra decoquitur herba, stimulo saltem superaddito, melle aut sacharo Thomaeo, quale Clyisma commendatur a *Corbelio*. r) Praebent etiam Cataplasmati materiam flores aequè ac folia, imò iniectioni vulnerariae pro ulcerosis partibus mundandis vel Gargarismati, quale componere suadet *Swenckfeldius* s) in Angina et Columella inflammata, fauciumque morbis. Admiscet etiam Virgam auream Speciebus pro Balneo discutiente citatus *Io. Michaelis* l. c. p. 191. Pulvis Virgae aureae c. sachari s. q. Trefenethum suppeditat laudatissimum in Phthisi, pro pulmone exulcerato, tandemque si pulveri pauca quantitas N. M. admisceatur et Syrupus de rosis pro excipiente sumatur enascitur Unguentum non contemnendi effectus in Scorbutto oris ulceribusque oris interni, quarumcunque partium.

§. XLVI.

Progredimur iam ad Arte magis parata, ubi omnium primo notandus est *Succus expressus*, qui praemissa maceratio-

o) Operibus Praxi Clinica P. II. Chirurg. p. 308. quae prodit Romae 1727 8vo.

p) Hist. PL. H. A. L. Bat. Parte I. p. 147.

q) Dissert. Bat. IX. cit.

r) Pharmacia Simplicium de Virga aurea.

s) Catalogo Stirpium Silesiae, de Virga aurea serratifolia p. 219.

ratione et elixatione atque humectatione expressione preli parandus est, vel etiam mortario lapideo, vsum succi expressi egregium iam dudum laudavit *Tabernaemontanus* t) his verbis: Der Safft des goldnen Bund-Krauts, sonderlich so man ihn mit Osterlucei Safft vermendet, ist sehr gut vor die alten Geschwüre auszutrocknen und zu verzehren. Praeterea ex Floribus *Oleum infusum* parari potest, quale commendat *Philoinus. anonymus* u) his verbis: Die Blüthmchen in Wein eingebeizt und stehen lassen, bis so lang die Sonn von den letzten Grad des Löwen in den 15. Grad der Wage kommt, alsdenn ausgepresst, so findet man ein Del für die Aposten, kalte Fieber und Seiten-Stechen, böse Geschwehr, Schwellst und Lähme. Habetur in officinis quoque *Aqua destillata* x) et Simplex et Composita, quae docente *Schroedero* y) ex integra herba cum floribus paratur; Ingreditur integra quoque herba Aquam destillatam Compositam contra Calculum Marchionis Vinosam Dispensatorii Brandenburgici; Floribus quodammodo exsiccatis, ope menstrui spirituosus infusi, Digestione l. a. *Tinctura* paratur Virgae aureae suavi colore, aromatico odore et sapore amaricante; si vero liquor l. a. ex Virga aurea extractus et vi medicamentosa eius impraegnatus, ad consistentiam spissiore instar mellis vel etiam fere ad siccitatem redigatur et more *Angeli Salae*

K 2

t) Im andern Buche von Kräutern pag. 1260.

u) im Horn des Heyls Cap. XIX. fol. XCVIII.

x) in nostra Lips. Taxa Pharmac. recensetur p. 46. et officin. pharm. CL. Budaei p. 32.

y) Pharmacop. Medic. Chym. Lib. IV. CL. I. p. 176.

lae z) paretur, nobile *Extractum* post *Tincturam* cum *Spiritu Vini* paratam, abstracto menstruo obtinetur: cuius usus ad renum morbos, ad Calculum ulcera et abscessus est singularis. Tandem ex integra herba incinerata *Sal alcalinum fixum* obtinemus; Cineresque depurati, aqua calida affusa agitati et soluti Elixivium dant denuo filtrandum euaporandumque, vel a quo per alembicum more *Cl. Febure*, humiditates superfluae abstrahuntur, vel cuius humiditas solis saltem radiis Solaribus consumitur, sic tandem *Sal*, repetita elutione, solutione, et euaporatione, impetramus probe repurgatum, vel etiam *Crystalllos pellucidos* a.l. Huius *Salis alcalici fixi* usum singularem aliquoties in Hydropicis experti ex voto sumus, dum sub forma Infusi addito Sale herbae Ononidis vel Cineribus stipitum fabarum propinauimus. Interim tamen hodie haec quidem praeparata usu saluberrima in paucis officinis reperiuntur, nisi singulari commendatione aliquando praescribantur et a Pharmacopoeis recenti opera procurentur.

§. XLVII

Vt autem posthabito omni autoritatis praeiudicio ipsimet experiremur occasione sic fauente, tot tantasque laudes et commendationes Virgae aureae; instituimus subinde per aliquot annos experimenta, et non possumus non Coronidis loco duos saltem subnectere casus, ubi in aegrotata curae nostrae obtingente specificum plane usum Virgae aureae cum exoptatissimo aegrotantis leuamine, experti

z) Tract. de Ess. Vegetabil. Anatom, hic namque Essentiarum nomen primum introduxit.

perti sumus. Efflagitabat pauperrima maritata quaedam, iuuenis adhuc et robustior, remedia contra mictum difficilem cum dolore, et sanguine vrinam tingente, et quod, vti loquebatur, lotium non ordinaria via, sed ex vagina vterina fluere. Quaesita aegra, vnde et quamdiu patiatur malum? Respondet, quatuor iam elapsas esse septimanas, quod partu admodum difficili laborasset, mox ab illo tempore dolores non solum, sed aestum quoque ardentem fere per vices passam esse, se autem obseruasse addit, arenulas in lotio et calculum acutiores, percepisse etiam fatetur prementem quasi et tensorio grauatiuum dolorem, factumque nuperrime lotium purulentum ac aliquo adhuc cruore tinctum etc: Iudicauimus ex his circumstantiis, excretionis vrinae organon partus tempore fuisse manu obstetricis irritatum, a calculo autem acutiori postea excreto plus minus laesum, vt autem certiores redderemur, vaginam vteri explorari a Chirurgo adstante iussimus, et deprehendimus ea parte, qua vrethra vaginae adiacet et cohaeret vulnusculum, quod digiti apicem admittebat, hians ex vrethra in vaginam et in media fere vaginae vterinae parte ab externo orificio vaginae situm. Admoto cathedere via ordinaria fluebat lotium, remoto eodem pristinam legebat viam: cruor qui inter meiendum prodiit, signum erat laesae vtique vrethrae, purulenta materia, quae et prodiit ante vrinam et inter meiendum quoque signum exulceratae erat vrethrae: facile formanda erat Indicatio, ab Indicantibus enim indicabantur, abstergentia, mundificantia, et vulneraria consolidantia, confugimus adeoque ad Virgam auream a tot tantisque Experientissimis Medicis in non absimilibus casibus valde laudatam: et quidem ex Virgis aureis medicinalibus

§. 42. recensitis, *ordine quartam* C. B. P. 268. elegimus Virg. auream angustifol. minus ferratam. Initium curae fecimus interno aequae ac externo Virgae aureae usu. Praemisso clystere emolliente anodyno laxante propinauimus omni mane infusum ex Cineribus Virgae aureae probe depuratis cum tantillo pulueris millepedum; a meridie decoctum dedimus ex herba integra, in quo tincturae Virgae aureae guttas XLV sumere iussimus; sequebatur post aliquot dies sabulum arenulosum, topheum, doloribus intermittentibus, dedimus species pro Balneo Mynsichti, et aliquoties temperato Balneo sese immisit aegra, continuans insimul decoctum Virgae aureae cum Tinctura, clystere adhuc semel repetito; nullum amplius sequebatur sabulosum lotium; fiebat igitur progressus ad iniectionem ex Virgae aureae decocto mundificandi et consolidandi scopo in vaginam, more clysteris vterini, immittendam, quam iniectionem ex vino, cum tantillo faniculae et alchymillae, lento igne et olla probe clausa, factam, aliquoties in die applicari iussimus, per noctem autem Pessum a) vulnerarium consolidantem Vaginae locoque affecto adaequatum puluere Virgae aureae et Ess. Virgae aureae impraegnatum a. l. paratum. Cumque sic per aliquot septimanas internus et externus Virgae aureae usus, sub debito moderamine diaetetico continuaretur, consolidauit Natura vrethrae tandem vulnusculum, lotio per viam ordinariam fluente, perque Diuinam gratiam Sanitati integrae reddita fuit aegrotata.

§. XLVIII.

a) Parandi modum vid. in *Schroederi Thesauro Pharmac. Lib. II. Cap. 83. p. 287.* et apud *Morell. de form. remed. Lib. 2. Sect. 2. Cap. 12.*

§. XLVIII.

Meminisse adhuc vnius recentissimi casus hac occasione liceat. Foemina quaedam vegetae adhuc aetatis a marito subula futoribus consueta quatuor in mamma sinistra locis supra infraque papillam perfoditur, haec aegre admodum affecta inter alia symptomata incidit in tussim, respirationem difficilem ac haemoptysin. Propinauimus huic decocta bechica et vulneraria, optimum tandem leuamen sensit ex decocto Virgae aureae, in quo Tincturae sumpsit guttas LX, aliquoties in die. Respiratio cessante haemoptysi tussique liberior rediit, Symptomata omnia mitiora fiebant et mox plenarie cedebant, vulnusculis tandem rite consolidatis: et absterfua sua virtute simul per vias vrinarias egit virga aurea blande excludendo, viam tamen extrauasato, in pectore et ex pulmone, sanguini non prorsus occludendo, sed modice stringendo. Ast pedem in ardua et intricata Virgae aureae Historia Botanico - Medica hic tandem figimus D. O. M. ardentissimas gratias agentes, quod hisce nostris conatibus diuina sua benedictione adspirauerit; sic maneatque Gloria Soli non moritura
DE O!

COROLLARIA.

I.

*Sapor et odor principia plantarum constitu-
tina*

tiua imprimis Salino Sulphurea pro-
dit.

II.

Sicuti plantas deprehendimus Botanice con-
generes sapore tamen et odore diuersas,
et econtra plantas diuersi generis bota-
nici vno tamen sapore ac odore iisdem-
que constitutiuis particulis ; ita exinde
patet quantum valeat assertum : plantas
vnus generis Botanici, easdem obtine-
re vires ; quae vero sunt vnus eius-
demque generis pharmaceutici viribus
medicinalibus conueniunt, quamuis chara-
ctere botanico discrepent.

III.

Coschwizii valuulae vreterum , rugae no-
bis videntur interioris tunicae laxio-
ris, imprimis circa inaequales vreterum
diametros.

IV.

Fictae sunt breuiores urinae viae pro uri-
na, quam potus dicunt Physiologi non-
nulli.

VIRO

V I R O
IUVVENI NOBILISSIMO ET PRAECLARE DOCTO,
D O M I N O
IOAN. GOTHOFREDO
TETTELBACHIO,
RAMMENAV. LVSATO,
MEDICINAE BACCALAVREO DIGNISSIMO,
D E
INSTANTIBVS
HONORIBVS DOCTORALIBVS
EX MERITO OBTINENDIS
GRATVLATVR
SIMVLQVESVMME NECESSARIVM STVDIVM
BOTANICVM PHILIATRIS
COMMENDAT
P R A E S E S.

 Quam necessarium sit medico, ut sit Botanicus, vel ex antiquis historiae et artis medicae monumentis docemur; optimus enim quisque Medicus, optumus erat Botanicus, unde nihil magis Studiosis commendabant veteres, quam Botanices studium, quid quod variis locis praesertim ex Galeno facile probari potest, imprimis περὶ τῶν ἀντιδότων: medicis omnibus fidelissime
L *suadet*

suadet, habeant, si possibile, omnium plantarum notitiam, aut tamen illarum ad minimum, quibus frequenter utimur, his enim incognitis obscura et inextricabilis est manetque nostra Materia Medica; ex his, nisi fallor, duplicem Botanicam commendari a Galeno patet, aliam absolute necessariam, i.e. Botanicam Medico-Practicam, aliam vero ad ornamentum et Bene esse facientem, curiosam nempe et Philosophicam, quae posterior non indiscretim in Medicinam Clinicam immiscenda, cuius tamen si non absolute necessaria, scitu utilis, iucunda et amoenitatibus plena existit: Hanc coluerunt omnitempore Summi viri et animum a curis et laboribus defatigatum mirifice in herbis otiantes et illas perlustrantes non parum recreare consueverunt. Verum enim vero si ad quem unquam spectat herbarum tractatio, profecto Medicinae Cultores Botanica Scientia carere nequeunt, quod suo iam tempore Hippocrates tyronibus artis dictum esse voluit, quando, qui alimenta, inquit, et medicamenta, quomodo comparata nescit, ignorabit etiam effectus, neque recte morbis medebitur. Quamvis enim aliorum quoque Simplicium cognitio non sit insuper habenda, plantarum tamen praeprimis notitia est summe necessaria omnibus medicinam facturis, ex regno enim Vegetabili praestantissima Sanitatis et morborum praesidia sumi et depromi possunt. Certe enim persuasum Te habeas, NOBILISSIME DOMINE CANDIDATE, Vegetabilia nostrae quidem

quidem Naturae et constitutioni quam proxime con-
venire, Corpori animali quam maxime accommoda-
ta esse. Forte haec non prorsus reiicienda est ratio,
quod P.L. ubiuis fere similitudinem non leuem refe-
rant exprimantque cum homine; Suane habent vasa
succifera, fibras, nervos, fistulas tracheas, plexus
reticulosos, semen prolificum, succi nutritii motum
circulatorium fluxum et refluxum ex parte in par-
tem, quemadmodum eruditè hoc ex instituto demon-
stravit Malpighius et Grewius Tractatu de P.L. Ana-
tomia, anne adeoque Vegetabilia insignem cum Ani-
malibus alunt affinitatem? Omni aevo Vegetabilia
magna a Practicis non Galenicis tantum, sed etiã Che-
micis non paucis magni fuerunt habita, et solo P.L.
usu contenti, felicissimos in Praxi progressus et qua-
si Miracula exhibuerunt, id quod testantur Scripta
Foresti, Rondeletii, Hollerii, Solenandri, Cratonis,
Heurnii, Plateri, Lottichii, Ioëlis, Rulandi, Riedli-
ni, imo ipsius Paracelsi de hyperico, Ruta, Artemisia,
Persicaria, Therebinthina etc. Ex quo factum est,
quod in periculosissimis s. internis s. externis Corpo-
ris humani affectibus, Medici semper ad Regnum im-
primis Vegetabile tanquam ad Sacram anchoram
confugerint, et horum effectum felici magnum in Pra-
xi nomen obtinuerint. Non itaque inanis Tuus,
spero, erit labor, sed maxime Te quoque NOBILIS-
SIME DOMINE CANDIDATE, iuuabit exer-
cuisse praeclarum Tuum ingenium Saluberrima Bo-
tanica, Tibi mirifice, quod publice testari possum, ar-

risit Sacra haec Botanica, et Herbarum fautorem exhibuisti Te mihi omni Tempore, quo ex officii mei ratione, P. L. vel in horto medico, vel priuatos inter parietes, hyemali tempore, demonstrationes et Materiae Medicae, quoad Regnum Vegetabile Explicationes peregi, nec solum Botanicam curiosam sed et medicam stricte sic dictam curae Cordique habes, quod Themate Botanico praesentis Dissertationis luculenter comprobas. Imo de reliquo sollicitè semper ea maxime strenueque agitasti, quae ad Praxin feliciter exercendam facere unquam possunt, Te serie nunquam interrupta praesentem vidi Auditorem meum in Cursu Physiologico-Anatomico, inque Pathologia et Semiologia mea; sed non passivè tantum sed activè quoque Tuam mihi diligentiam per quinque hucusque annos singularem probasti in Collegiis Examinatoriis et Disputatoriis; Gratulor adeoque Tibi tandem de superato feliciter Curriculo Academico, ex voto omnium Amicorum, Tuique Honoratissimi Domini Parentis, Viri in officio Ecclesiastico Pastoralis fidelissimi et meritissimi. Perge ita, ut coepisti, et proprio nunc Marte in Artis Salutaris Cultu alacriter Tuum decurre stadium, quod diuino ductu iam ingrederis et in quo per omne vitae tempus currendum Tibi imposterum erit. Et sicuti pietas utilis est ad omnia, ita Deum timendo, nil quicquam time, Patronus omnium Optimus est eritque Tuus quoque incommutabilis, voce qui fallere nescit, fons et Origo fortunarum DEVS! Vale!

SCIAGRAPHIA THESIVM.

- §. I. *Onomatologiam proponit.*
- §. II. *Realis virgae aureae Descriptio praemittitur.*
- §. III. *Definitionis conceptus Genericus explicatur.*
- §. IV. *Demonstratur Herbacea qualitas, aetasque ac Duratio explicatur.*
- §. V. *Plantam examinandi methodus eligitur Riuiiana, et floris in genere datur quaedam Descriptio.*
- §. VI. *Diuisio florum in genere praemittitur.*
- §. VII. *Data floris compositi descriptione, plantarum flor. compos. Ordines, quinam in genere sint, recensentur.*
- §. VIII. *Flos compositus in Virga aurea ex monop. reg. et irreg. adstruitur.*
- §. IX. *Praemissa Disci explicatione sistuntur flosculi discoidei, qui regulares sunt.*
- §. X. *Examinantur flosculi radiaei, qui irregulares sunt.*
- §. XI. *Singularis flosculorum staminosus stylus simplex in genuinis, bifidus in spuriiis Virgis aureis consideratur.*
- §. XII.

- §. XII. *Floris colorem aureum de essentia non esse exemplis illustratur.*
- §. XIII. *De Virgis aureis, quae aureo floris colore non sunt, partim veris, partim spuriiis.*
- §. XIV. *De Virgis aureis, aureo floris colore, quae et minus proprie tales, et genuinae sunt.*
- §. XV. *De Perianthio in genere et Virgae aureae in specie.*
- §. XVI. *De Pericarpio latius accepto.*
- §. XVII. *Sistitur embryo placentae affixus, propria quidem veste cinctus, quam quia non exiguat, nudus dicitur etiam perfecte maturus.*
- §. XVIII. *Sistitur Seminis Extremitas superior.*
- §. XIX. *De Extremitate inferiori et germine.*
- §. XX. *Verae Virgae aureae flores spicatim digesti.*
- §. XXI. *Minus proprie tales, spicatae non sunt, merito delendae, Virgae aureae.*
- §. XXII. *Virgae aureae affinitas cum Astere, et Asteris a Virga aurea et huius ab Astere Separatio, exemplis superadditis.*
- §. XXIII. *Affinitas Virgae aureae cum Conyza et*
- §. XXIV. *Vtriusque a se inuicem separatio c. recensione exemplorum.*
- §. XXV.

- §. XXV. *Affinitas cum Doronico et quaenam Virgae aureae ad Doronicum reducendae.*
- §. XXVI. *Affinitas cum Iacobaea pluresque ad Iacobaeae Genus reducuntur Virgae aureae.*
- §. XXVII. *Affinitas cum Asterisco, et quaenam ad Asteriscum referendae sint Virgae aureae.*
- §. XXVIII. *De Virga aurea quae Bidens et Virgae aureae cum Bidente conuenientia.*
- §. XXIX. *De Virga aurea quae Baccharis et quomodo differant vel conueniant Baccharis ac Virgae aureae.*
- §. XXX. *Differentia et Conuenientia Virgae aureae ac Comae aureae et utriusque separatio.*
- §. XXXI. *Affinitas Eupatorii cum Virga aurea, et quaenam Virgae aureae sint ex Eupatorii Genere.*
- §. XXXII. *Conuenientia et Differentia Serratulae Tinctorum, quam male virgis aureis immiscuerunt.*
- §. XXXIII. *Differentia ab Hieracio et Soncho ad quorum Classem Virga aurea fol. limb. asper. Cup. spectat.*
- §. XXXIV. *De florescendi et fructum maturandi tempore.*
- §. XXXV. *Foliorum varietas et in veris ac minus talibus Virgis aureis, iuxta accidentales qualitates.*

§. XXXVI. De caule et ramulis, florem et fructum gerendi modo in spuriis aequae ac veris virgis aureis.

§. XXXVII. Radicis varietas pro specierum varietate.

§. XXXVIII. Propagatio et seminis satio et radicum avulsarum plantatio ac cultura.

§. XXXIX. Patria et natale Solum.

§. XL. An et quo titulo inclaruverint Virgae aureae priscis Graecis et Arabibus praecipue.

§. XLI. Cautelae circa collectionem Virgae aureae.

§. XLII. Usus medicinalis specierum officinalium, quae nominatim recensentur.

§. XLIII. Ex principiis constitutivis vires Ratio colligit; Vsumque et internum et externum deducit.

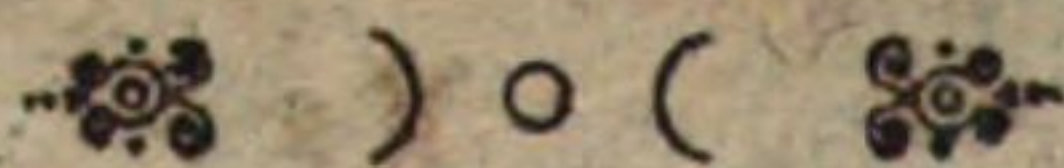
§. XLIV. Experientia comprobat, analogismo procedens, et testimonia Practicorum adduntur.

§. XLV. Diuersa adhibendi forma recensetur.

§. XLVI. Praeparatorum pharmaceuticorum Enumeratio.

§. XLVII. Tandem usus nobis ipsis singulariter expertus adiicitur cum recension. casus Medico-Chirurgici.

§. XLVIII. Adhuc alia observatio Practica in recenti admodum casu annectitur.

Lischwitz, Johann Christoph,

Diss. inaug. ... de ordinandis rectius virgis aureis, genuinis aequae ac
spuriis, usuque officinalium medico, singulariter experto

Lipsia 1731

4 Diss. 1278#Beibd.18

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10674717-1

VD18 15008037-001